

I 4130
1585/11

ПЕЧАТНИЦА ХЕМУСЪ А. Д. — СОФИЯ

135
45

XXV. Д. 60. Е

СВЕТОСЛАВЪ МИНКОВЪ

ДАМАТА СЪ РЕНТГЕНОВИТЪ ОЧИ

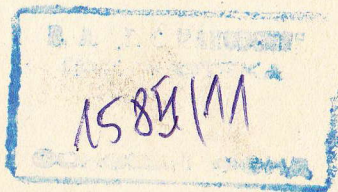
РАЗКАЗИ

ВТОРО ДОПЪЛНЕНО ИЗДАНИЕ

КНИГОИЗДАТЕЛСТВО ХЕМУСЪ/СОФИЯ

14130

135/1945

ДАМАТА СЪ РЕНТГЕНОВИТЪ ОЧИ

Въ широката и свѣтла чакалня на прочутия институтъ за разхубавяване „Козметикумъ Амулетъ — салонъ за дамска хирургия“ седѣха петъ дами — елегантно облѣчени, грижливо гримирани, ала все пакъ толкова грозни, че човѣкъ би изпадналъ въ истинско затруднение, ако се нагърбѣше съ неблагоприятната задача да опредѣли, коя отъ тѣхъ заслужава да носи съ найголъмо достойнство титлата „царица на грозотата“. Като отминаваме съ галантно равнодушие природнитѣ недостатѣци на тия петъ дами, ние ще споменемъ само една малка подробностъ, като чисто декоративенъ елементъ на нашия разказъ: уважаемитѣ посетителки седѣха въ дълбоки металически кресла и прелистваха разсѣяно по едно илюстрирано списание, между чиито страници, наредъ съ тържественитѣ съобщения за предстоящи шахматни турнири и нови полярни експедиции, се криеха още и новинитѣ, че Уелскиятъ принцъ миналъ

неотдавна изъ лондонскитѣ улици въ червенъ фракъ, или че индийскиятъ махараджа Хария Трибхубана Юнъ Бахадуръ Шумшаре пристигналъ благополучно въ Ривиерата. Отвреме навреме мълчаливитѣ гостенки дигаха очи отъ списанията и хвърляха нетърпеливъ погледъ къмъ синята врата въ дъното на чакалната, кждето трѣбваше да се яви любимецътъ на всички жени — гениалниятъ маестро Чезарио Галфоне, който притежаваше необикновения даръ да се бори съ капризитѣ на природата и да превръща и най-отвратителния изродъ въ прекрасенъ ангелъ.

Отъ нѣколко години насамъ, институтътъ за разхубавяване „Козметикумъ Амулетъ — салонъ за дамска хирургия“ си бѣше спечелилъ заслужената слава на истинска магична лаборатория, въ която всѣка жена можеше да стане просто неузнаваема. Тукъ идваха стокилограмови дами, които оставяха тлъстинитѣ си и излизаха бледолики и стройни като манекени. Идваха жени съ дълги носове, съ дебели и криви крака, съ цепнати до ушитѣ уста, съ увѣхнали гърди или съ обраснали въ косми тѣла — всички тѣ, следъ половинчасова операция, напушаха института като незабравими хубавици. Ала

маестро Галфоне бѣше прочутъ не само съ изкуството си да побеждава природната грозота на своитѣ клиентки. Не, той измисляше най-неочаквани козметични шлагери и даваше непрекъснато нови насоки на гримовата техника. Тѣй, напримеръ, негово откритие бѣше еликсира за импрегниране на кожата противъ белези отъ страстни цѣлувки, както и тригълнитѣ вежди, които намѣриха широко разпространение сръдъ скромнитѣ дами отъ висшето общество. Най-сетне, маестро Галфоне дойде до заключение, че както противотифусния серумъ се приготвя отъ тифусни бацили, на сжщото основание може да се приготви и серумъ отъ патешки мозъкъ за опрѣсняване умственитѣ способности на ония жени, които се занимаватъ съ благотворителна и обществена дейность, или пъкъ се нуждаятъ отъ по-специално красноречие. Той приготви вълшебния си серумъ и доказа веднажъ завинаги, че е действительно чудотворецъ. Съ помощта на тоя серумъ една видна общественица стигна до министерски постъ, а друга негова клиентка сполучи да убеди съ замайваща логика ревнивия си съпругъ, че изневѣрата на съвременната жена не е нищо друго, освенъ едно съвсемъ платонично кокетство. На-

кжсо казано, маестро Чезарио Галфоне бѣше една свѣрхестествена личностъ, чийто животъ бѣ посветенъ изцѣло въ служба на слабия полъ.

— — —
Сега ние ще се занимаемъ само съ една отъ петтѣ дами, които седѣха въ чакалнята на козметикума, безъ, разбира се, да влагаме нѣкакво преднамѣрено предпочитане въ нашия изборъ. Спираме се на тая дама, не защото тя превъзхожда другитѣ или се намира въ роднински връзки съ автора, а чисто и просто затуй, че на нея, именно, провидението е отсждило да играе ролята на героиня въ разказаната по-долу история.

И тъй, удостоената съ вниманието ни дама носѣше звучното име Мими Тромпеева, но за нещастие бѣ надарена отъ злата орисница съ кривоогледи очи, които бѣха тежъкъ кошмаръ въ нейната иначе ефирна младостъ. Тя предпочиташе да бжде слѣпа, отколкото да съзерцава напраздно прекраснитѣ съблазни на живота около себе си, до които не можеше да се докосне. Женитѣ я гледаха съ презрение, мжжетѣ я отминаваха съ безразличие. Наистина, тѣлото ѝ бѣше съвсемъ нормално развито, но изпъкналитѣ ѝ кривоогледи очи отблъскваха всички и я пра-

вѣха непоносима за обществото на ония, които играеха тенисъ и говорѣха за новитѣ марки автомобилни коли. А Мими Тромпеева мечтаеше да се омжжи за милионеръ, защото сама бѣше дъщеря на богатъ индустриалецъ и не искаше да скжсва връзкитѣ си съ парфюмираната младежъ отъ аристократичнитѣ кръгове. По цѣлъ день седѣше тя предъ огледалото и се мжчеше да замаскира по нѣкакъвъ начинъ жестоката шега на природата, ала напраздно. Нито дълбокитѣ сѣнки подъ очитѣ ѝ, нито удълженитѣ ѝ ресници, нито лакиранитѣ ѝ съ вазелинъ клепащи можеха да ѝ помогнатъ. Въ края на краищата, като разбра, че е безсилна да се бори съ сждбата си, Мими Тромпеева изпадна въ страшно отчаяние, което я доведе постепенно до мисълта да постжпи въ манастиръ. Ала тъкмо тогава въ помрачената ѝ паметъ проблесна неочаквано, като спасителенъ фаръ, името „Козметикумъ Амулетъ — салонъ за дамска хирургия“. Тя подскочи отъ радостъ и захвърли малкото коварно евангелие, което щѣше да отрови днитѣ ѝ съ своята свещена скука. Чудно, какъ по-рано не бѣ се сѣтила да потърси помощта на тоя институтъ за разхубавяване, презъ който бѣха минали, като презъ

нѣкаква вълшебна фабрика на щастливѣ преображения, толкова много жени! Мими Тромпеева драсна бързо върху устнитѣ си две карминени чърти, напудри лицето си и изтегли тънkitѣ скоби на веждитѣ си съ черно моливче, после грабна чантата си и се запъти съ затаенъ дъхъ къмъ салона за дамска хирургия, въ чиято чакална малко по-късно ние имаме случая да я видимъ, седнала въ дълбоко металическо кресло.

Следъ дълго и мжчително чакане, маестро Чезарио Галфоне прие найсетне нещастната си клиентка съ всичкото онова съчувствие, което неговата професия му налагаше. Той успокои развълнуваната девойка съ тържественото обещание, че ще направи отъ нея една неподражаема богиня на хубостта — една феноменална Венера на двадесетия вѣкъ, съ парафинени гърди и съ рентгенови очи.

— Какво говорите? — учуди се, приятно изненадана, Мими Тромпеева, като изтърси пепельта отъ цигарата си въ емайловата пепелничка на масата за пушене.

— Много просто, джентилисима синьорина! — извика театрално маестро Галфоне, вдъхновенъ отъ недоумението на своята събеседница. — Още не съмъ ималъ

великото удоволствие да видя вашия сутиенъ, но допускамъ, че неговата кройка е безупрѣчна. И все пакъ, грациозисима синьорина, ако сждя по очертанията на бюста ви подъ роклята, смѣя да заявя съвсемъ категорично, дори въ присжитствието на негово магистрално превъзходителство синьоръ Морисъ де Валефъ вдъхновениятъ експертъ въ всички парижки конкурси за свѣтовни хубавици, че вашитѣ божествени гърди правятъ известно отклонение отъ нормалната анатомия, и следователно се нуждаятъ отъ една парафинена инжекция, която ще ги моделира превъзходно и ще имъ възвърне отново изгубената класична форма!

— Mon Dieu! Il se prépare quelque chose de terrible! — въздъхна радостно възбудена Мими Тромпеева, като сне кокетно жълтата си касторена шапчица и я захлупи върху откритото си колѣно. — Ами какво ще стане съ очитѣ ми? За Бога, кажете, ще можете ли да правите очитѣ ми? — добави въ сжщия мигъ тя, и лицето ѝ потъмнѣ въ печална гримаса.

Маестро Чезарио Галфоне сложи лѣвата си ръка на сърдцето, а дѣсната издигна знаменателно нагоре, и като колѣнички неочаквано предъ изумената девойка,

извика съ мекия си глицеринен глас :

— О, джентилисима, беллисима и кари-
сима синьорина! Върно, че зрителния
фокусъ на вашитъ омайни очи е измѣ-
стенъ въ нѣкаква блуждаеща далечина,
но за щастие днешната хирургия стои на
такава висота, че тоя съвсемъ невиненъ
недостатъкъ ще може да се отстрани са-
мо въ разстояние на десетина минути.
При това, азъ ще капна въ ангелскитъ ви
зеници нѣколко капки отъ моето послед-
но откритие „Рентгенолъ“, което ще ги
окжпе въ лъчезаренъ блѣсъкъ и ще ги
превърне въ сияйни звезди за пеперудното
вдъхновение на поетитъ. Готовъ съмъ
безъ всѣкакво колебание да ви дамъ три-
годишна писмена гаранция за поразител-
ното действие на моитъ чудотворни капки,
заедно съ кавалерската си дума, че вие
идвате въ салона ми тъкмо, когато азъ
възнамѣрявамъ да пусна въ обръщение
първата пробна партида отъ дами съ рент-
генови очи. Довѣрете се на грижитъ ми,
илустрисима синьорина, и най-късно следъ
половинъ часъ вие ще шествувате изъ
улицитъ като възкръснала изъ гроба Се-
мирамида!

Упоена отъ патетичното красноречие
на тоя необикновенъ творецъ на женска
красота, Мими Тромпеева пристъпи като

хипнотизирана до лекия китайски пара-
ванъ и се скри задъ чернитъ му лакирани
крила.

— — —
До тукъ, драги читателю, всичко вър-
вѣше като по медъ и масло. Ала ето, че
нашата история взима съвсемъ неочак-
вана развръзка и за всеобща изненада
приема формата на дневникъ, въ който
преобразената ни героиня е записала съ
собствената си ржка своитъ странни пре-
живѣлици, следъ излизането си отъ са-
лона за дамска хирургия. Прочее, нека
престанемъ вече да говоримъ отъ името
на автора, който и безъ това ненавижда
клюкарската словоохотливостъ по тоя или
оня поводъ. Следващитъ странички отъ
дневника на Мими Тромпеева обясняватъ,
какво се случи по-нататъкъ.

8 септемврий

Току-що се завърнахъ отъ салона на
маестро Галфоне. Като вървѣхъ изъ ули-
цитъ, всички се обръщаха да ме гледатъ.
Мнозина дори се спираха и възкликваха:
„Ахъ, какви чудни очи!“ Едва сега чув-
ствавамъ, че живѣя. Боже, колко съмъ
щастлива! Дано се омжжа само по-
скоро.

9 септември

Хип-хип, ура! Азъ виждамъ нѣща, които другитѣ не виждатъ. Моитѣ рентгенови очи проникватъ навсѣкжде. Тая сутринь, като се събудихъ, забелязахъ въ спалнята си единъ скелетъ съ сребърень поднось въ рждетѣ. Отначало се уплашихъ и си помислихъ, че все още сънувамъ. Но по-късно разбрахъ че скелетътъ не билъ никой другъ, освенъ нашата готвачка, която влѣзла да ми донесе закуската. Вълшебнитѣ капки на маестро Галфоне придадоха на очитѣ ми свойството да гледатъ презъ материята.

10 септември

На улицата, въ трамвая, въ градината — навсѣкжде виждамъ само скелети. И туй ме страшно забавлява. Въ гръдния кошъ на нѣкои биятъ голѣми като юмруци сърдца, на други пъкъ сърдцата сж съвсемъ мънички, като на врачета.

11 септември

Азъ се движа сякашъ изъ нѣкакво живо гробище. И интересно, че не изпитвамъ никакво неприятно чувство отъ това. Напротивъ, най-голѣмото ми развлѣчение е да се вирамъ въ всѣки минувачъ и да изследвамъ неговата анатомия.

14 септември

Отъ известно време наблюдавамъ едно необикновено явление. Нѣкои отъ хората, които срѣщамъ, и то предимно отъ хайлайфа, нѣматъ никакъвъ мозъкъ въ главитѣ си. Днесъ, наприимѣръ, видѣхъ братовчеда на Валя, който е членъ въ управителния съветъ на спортната федерация и има идеално развито тѣло. Той ме спрѣ и ме заприказва. Цѣлуна ми ржка и започна да ме обсипва съ комплименти, а азъ го гледамъ и си мисля: „Господи, какъвъ строенъ скелетъ!“ Но като дигнахъ очи къмъ главата му, азъ открихъ, че въ нея нѣма нито капчица мозъкъ. Щѣхъ да му кажа това, но се въздържахъ, за да не го обидя. Може би той щѣше да изтълкува думитѣ ми въ преносенъ смисълъ. И все пакъ, азъ предпочитамъ да се омжжа за човѣкъ като него, вмѣсто да имамъ съпругъ, чийто черепъ е пъленъ съ мозъкъ, но се крепи върху хилаво тѣло.

16 септември

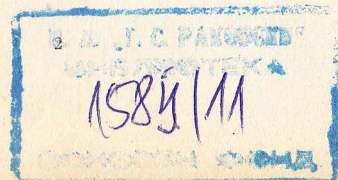
Снощи бѣхъ на соаре у Нина. Имаше много интересенъ свѣтъ. Само дами и господа отъ бомонда, между които и единъ чуждъ дипломатъ. Всички се надпреварваха да флиртуватъ съ мене, но въ края

на краищата азъ предпочетохъ Жанъ. Той е тъй богатъ и тъй милъ. Разправятъ, че билъ единственъ наследникъ на вуйчо си — нѣкакъвъ мултимилионеръ, който презъ време на войната натрупалъ грамадни богатства и сега си лѣкувалъ черния дробъ въ Виши. Между петнайсетината кавалери нѣмаше нито единъ съ мозъкъ. Главитѣ на всички бѣха празни, но затова пѣкъ чудно красиви. А пѣкъ скелетитѣ имъ — ахъ, какво тѣлосложение! Разбира се Жанъ, държеше първенство. Той има фигура на атлетъ, и когато се смѣе, рѣмжи като мечка. Струва ми се, че ако ме пригърне, ще се стопя въ ржцетѣ му. Любопытствувамъ да узная, откъде се взе тая духовитостъ у него, за да ме забавлява презъ цѣлата вечеръ съ най-пикантни вицове. Просто щѣхъ да се пукна отъ смѣхъ. Ужъ мислитѣ на човѣка идѣли отъ неговия мозъкъ. Кой знае, може би хората отъ висшето общество разсѣждаватъ и мислятъ съ нѣкои други части на тѣлото си... За дамитѣ — какво да кажа. Нито една не ми направи особено впечатление. Тѣхнитѣ глави сѣщо нѣмаха мозъци, а скелетитѣ имъ бѣха ужасно разширени въ ханша, макаръ че всички носѣха сейнтюри. Нина бѣше облѣчена въ нова рокля отъ виолетово ламе, но изглеждаше нѣкакъ

démodée. Пепи и Гретето бѣха бронзирали ноктитѣ си, ала въпрѣки туй останаха въ сѣнка. Азъ наблюдавахъ, какъ дробоветѣ имъ се издуватъ отъ завистъ на моя блестящъ успѣхъ срѣдъ кавалеритѣ. Тѣ не можеха да си намѣрятъ мѣсто отъ ядъ. Загдето съмъ станала центъръ на изключително внимание, та постоянно търсѣха поводъ да ме ухапятъ. Простачки! А на трѣгване се осмѣлиха да ме разцѣлуватъ, като че нищо не е било, и дори изявиха желание да ми дойдатъ на гости. Какво безсрамие!

18 септемврий

Ахъ, Жанъ е най-пленителния мжжъ, когото съмъ срѣщала презъ живота си! Днесъ ходихме на разходка съ колата му извънъ града. Бѣхме само двамата. Той, наистина, е ненадминатъ въ шегитѣ си. Знае всички улични пѣсни на простолюдието, и ги пѣ изъ цѣлия пжтъ. А при това, колко е интелигентенъ и възпитанъ! Говори ми за значението и ефекта на различнитѣ парфюми и за чистенето на жбитѣ съ клечка при официалнитѣ динета. Такива изискани маниери като неговитѣ не съмъ виждала у никого. Да, ние бихме били една идеална двойка!

23 септемврий

Естествено, че аристократитѣ трѣбва да се различаватъ по нѣщо отъ обикновенитѣ хора. Затуй и главитѣ имъ изглеждатъ кухи. Всжщностъ, тѣхнитѣ мозъци сж на мѣстото си, само че сж направени отъ нѣкаква много тънка материя, по-тънка, навѣрно, и отъ паяжина, та затова не могатъ да се видятъ. Ахъ, дано и моятъ мозъкъ е сжщо тѣй финъ като на Жанъ!

27 септемврий

Чувствувамъ се на седмото небе отъ радостъ! Жанъ ми се обясни въ любовь. Бѣхме пакъ съ колата му на разходка. На единъ завой, той намали хода, пригърна ме и ме цѣлуна. Каза, че утре ще направи официално предложение на папѣ.

28 септемврий

Отначало папѣ упорствуваше, защото сумата му се видѣ голѣма. Но после, като разбра, че Жанъ е човѣкъ съ характеръ, отстъпи.

Единъ милионъ въ авансъ и два милиона следъ сватбата.

3 октомврий

Струва ми се, че ще полудѣя отъ щастие! Жанъ трепери надъ менъ и ме увѣ-

рива непрестанно въ безкрайната си любовь. Днесъ следъ обѣдъ кихнахъ, и той изтича веднага за лѣкаръ. Никога не съмъ допускала, че ще имамъ такъвъ внимателенъ и нѣженъ съпругъ.

20 ноемврий

Ура! Заминаваме съ експреса на voyage de pose! Най-напредъ въ Ница, а оттамъ — за хермелинено палто и баленъ тоалетъ въ Парижъ!

23 септемврий

Естествено, че аристократитѣ трѣбва да се различаватъ по нѣщо отъ обикновенитѣ хора. Затуй и главитѣ имъ изглеждатъ кухи. Всжщностъ, тѣхнитѣ мозъци сж на мѣстото си, само че сж направени отъ нѣкаква много тънка материя, по-тънка, навѣрно, и отъ паяжина, та затова не могатъ да се видятъ. Ахъ, дано и моятъ мозъкъ е сжщо тѣй финъ като на Жанъ!

27 септемврий

Чувствувамъ се на седмото небе отъ радостъ! Жанъ ми се обясни въ любовь. Бѣхме пакъ съ колата му на разходка. На единъ завой, той намали хода, пригърна ме и ме цѣлуна. Каза, че утре ще направи официално предложение на папѣ.

28 септемврий

Отначало папѣ упорствуваше, защото сумата му се видѣ голѣма. Но после, като разбра, че Жанъ е човѣкъ съ характеръ, отстъпи.

Единъ милионъ въ авансъ и два милиона следъ сватбата.

3 октомврий

Струва ми се, че ще полудѣя отъ щастие! Жанъ трепери надъ менъ и ме увѣ-

рява непрестанно въ безкрайната си любовь. Днесъ следъ обѣдъ кихнахъ, и той изтича веднага за лѣкаръ. Никога не съмъ допускала, че ще имамъ такъвъ внимателенъ и нѣженъ съпругъ.

20 ноемврий

Ура! Заминаваме съ експреса на voyage de nocе! Най-напредъ въ Ница, а оттамъ — за хермелинено палто и баленъ тоалетъ въ Парижъ!

НОВИЯТЪ РОБИНЗОНЪ

На югъ отъ екватора, близо до Маркизскитѣ острови въ Тихия океанъ, се намира кжсче пуста земя, което стърчи надъ водата като изоставенъ салъ, образъль тукъ-тамъ съ рѣдка растителность. Параходитѣ, които пжтуютъ отъ Таити презъ Нукагива за Санъ-Франциско, отминаватъ почти съ безразличие това безлюдно островче, защото нищо въ него не може да задържи за дълго погледа: нито зеленитѣ корони на случайно израстналитѣ палми, нито малкитѣ пѣстри папагали, които прехвърчатъ презъ слънчеви дни по клонитѣ на нѣкое крайбрѣжно хлѣбно дърво. Да, въ Полинезия има толкова много папагали, че едвали нѣкой имъ обръща внимание — точно тъй, както у насъ никой не обръща внимание на врабчетата, дори тогава, когато тѣ почукватъ съ клюнъ по корниза на прозореца ни.

И все пакъ, въпрѣки еднообразието и пустотата на усамотеното безименно ос-

тровче, капитанитѣ на пжтуващитѣ параходи насочватъ винаги далекогледа си на среща му, вѣрни на моряшкия си навикъ да съзерцаватъ всѣко кжсче суша, пѣкъ било то и съвсемъ малко, като дланъ. Тѣ дѣвчатъ тютюнъ съ почернѣли като вжгленъ зжби и плюятъ гжста отрова въ шумящата пѣна на океана, после се обръщатъ срещу острия полъхъ на попжтния вѣтъръ и издигатъ вълшебната далекогледна тржба, за да потърсятъ още веднажъ омайния миражъ на земята, що сж изгубили.

Презъ една ранна утринъ въ края на лѣтото, Жанъ Батистъ Корнико, капитанъ на търговския параходъ „Добра Надежда“, който правѣше своя вѣченъ рейсъ между Таити и Санъ Франциско, бѣ изненаданъ отъ една необикновена гледка. Жанъ Батистъ Корнико, или както неговитѣ хора го наричаха „татко Батистъ“, бѣ оставилъ далече задъ себе си потъващата точица на Нукагива, когато погледътъ му се закова въ друга такава точица отлѣво, изскочила сякашъ изъ самото дѣно на океана, като нѣкаква малка възкрѣсваща Атлантида. Стариятъ морякъ познаваше много добре мѣстото наоколо, та затова растящото кжсче земя изплува като очаквана отмора за очитѣ му срѣдъ безкрайната водна ширъ. Ала когато параходътъ приближи

пустинното островче, върху което се очъртаха рѣдкитѣ крайбрѣжни дървета, татко Батистъ отстъпи назадъ и едва не изпусна далекогледа отъ ржката си. За пръвъ пѣтъ следъ толкова години, той съглеждаше тамъ човѣкъ, или поне сжщество, подобно на човѣкъ, което бѣгаше къмъ дълбочината на острова, разбрало, навѣрно, че сж открили следитѣ му.

Татко Батистъ бѣше единъ отъ ония моряци, които сж способни на всичко, щомъ пийнатъ малко повечко джинъ или уиски. А при това, тоя загрубѣлъ старецъ, съ опърлено отъ вѣтъра лице и съ широка брада на пиратъ, не изтресняваше никога и не можеше да търпи загадкитѣ. Ето защо, безъ да му мисли много, той заповѣда да намалятъ веднага хода и да му доведатъ на всѣка цена тайнственото сжщество, чиято неочаквана поява обѣрка изведнажъ спокойния вървежъ на мислитѣ му. Това бѣше, наистина, едно не-позволено насилие, една съвсемъ праздна и глупава приумица, но екипажътъ на „Добра Надежда“ си имаше свои строги закони, срещу които никой не смѣеше да въстава. Четирима матроси козируваха на заповѣдта на капитана си, спуснаха една лодка и отпжтуваха къмъ островчето.

Разбира се, пленяването на странния

островитянинъ не бѣше толкова лесна работа, както можеше да се помисли отначало. Преди всичко, четиримата моряци трѣбваше да пребродятъ надлъжъ и на-ширь неравния квадратъ земя, докато на-мѣрятъ своя пленникъ, който се бѣше скрилъ подъ единъ заслонъ отъ палмови листа чакъ на другия край на острова. Следъ това тѣ трѣбваше да го увеща-ватъ да ги последва, и най-сетне, когато се убедиха, че предъ тѣхъ стои по-скоро маймуна, отколкото човѣкъ, нахвърлиха се отгоре му и започнаха тежка и упорита борба съ него, защото тоя обезумѣлъ Тарзанъ имъ оказваше отчаяна съ-протива, риташе ги и ги хапѣше, и за ни-що на свѣта не искаше да се изскубне изъ скривалището си. Но кой би устоялъ срещу силата на татуиранитѣ моряшки ржце, по чиято кожа тъмнѣятъ, като талисмани на несъкрушима мощъ, чудновати риби съ човѣшки глави и крилати змейо-ве, изригващи пламъкъ изъ устата си? Въ края на краищата, човѣкоподобното сж-щество бѣ победено и отвлѣчено на па-рахода, кждето татко Батистъ го посрещна съ зла усмивка, за да го отнесе като скжпъ даръ на любопитнитѣ люде отъ цивилизования свѣтъ.

— — —
Какъ мислите — въ Нови Орлеанъ, дали има професори? О, разбира се. Когато Ной е събиралъ въ ковчега си представители на всички видове отъ животинското царство, той не е забравилъ и професоритѣ, които днесъ сж буквално изсипани изъ легендарния рогъ на изобилюето по цѣлата божия земя. Сжществуватъ най-различни професори и учени, тъй както сжществуватъ и най-различни академии, университети, институти и школи. Та кой не е слушалъ, напимѣръ, за института по микросфиксия, кждето се изучава слабото биене на пулса? Или за академията по дрозометрия, кждето се преподава интересната наука за изследване количеството на падналата роса? Или, да речемъ, за школата по хипотериология, въ която се подготвятъ бждещитѣ изследвачи на допотопнитѣ чудовища?

Ала въ Нови Орлеанъ, освенъ изброенитѣ по-горе научни заведения, сжществва и едно така наречено „общество за изучаване на човѣшкитѣ раси“, което се събира три пѣти въ седмицата на заседание, за да обсжда тревожния въпросъ: съ колко милиметра сж по-широки ноктитѣ у хората отъ жълтата раса, въ сравнение съ ноктитѣ у етиопскитѣ представи-

тели? Твърде често тия заседания биватъ крайно оживѣни и свършватъ едва ли не катастрофално за науката, защото нека забележимъ, че всички членове на това общество сж все знаменити учени и професори, които се събуждатъ всѣка сутринъ съ нови идеи въ главитѣ си, и при това сж твърде честолюбиви, ако нѣкой се осмѣли да отхвърли мнението имъ. Трѣбва, значи, да се яви нѣкакъвъ необикновенъ случай, който да тури край на разправиитѣ между многоуважаемитѣ учени отъ обществото за изучване на човѣшкитѣ раси и да ги накара да заработятъ дружно въ името на тѣхното свято призвание.

И такъвъ случай, наистина, се яви. Единъ день председателятъ на обществото, професоръ Фарадей Нускнакеръ, който бѣ ималъ неотдавна нечуванъ успѣхъ съ тритомното си съчинение, онадсловено „За спектралния анализъ на пигментното вещество въ ушитѣ на папуаситѣ“, разпрати до колегитѣ си бърза покана, съ която ги свикваше на важно заседание.

Когато бележититѣ учени се събраха въ широката зала и насѣдаха по столоветѣ си, професоръ Нускнакеръ се поклонитържествено отъ високата си катедра и заяви съ равния си черковенъ гласъ:

— Драги колеги! Неотдавна, при едно пжтуване изъ Тихия океанъ, капитанътъ на френския параходъ „Добра Надежда“, Жанъ Батистъ Корнико, е ималъ щастливата възможностъ да се натъкне на единъ изключителенъ човѣшки екземпляръ, обитаващъ нѣкакво пустинно островче въ Полинезия. Като всѣки висококултуренъ човѣкъ на нашето време, уважаемиятъ капитанъ е успѣлъ да улови и да пренесе поменатия екземпляръ, който, следъ дълги странствувания изъ разнитѣ щати, идва най-сетне и при насъ за строго научно изследване. Азъ ви моля, драги колеги, да ми окажете вашето ценно съдействие при проучването на обекта и класификацията му къмъ съответната расова група, като ви подчертавамъ предварително дълбокото си убеждение, че вие ще разрешите задачата си, преди всичко, по съвѣстъ. Прочие, драги колеги, да пристѣпимъ къмъ демонстрирането на обекта!

Следъ тая кратка речъ, професоръ Нуснакеръ слѣзе бавно отъ катедрата си и се приближи до една странична врата. После, като се услуша за мигъ, той разтвори вратата, и предъ изуменитѣ учени се показа нѣкакво странно сжщество — получовѣкъ, полумаймуна — цѣло обрасло въ косми, съ низко чело и съ малки свѣт-

кащи очи, които се въртѣха плахо на вси страни.

Всички членове на обществото наскачаха веднага отъ мѣстата си и обградиха чудовището. Единъ го хвана за ржката и започна да разглежда прѣститѣ му. Другъ обърна клепача му и се взрѣ въ зеницата му. Трети го ущица по гърба, ала тогава човѣкоподобното сжщество изрѣмжа и се озжби като куче, и изследвачитѣ отскочиха назадъ.

Отъ тоя день нататъкъ, за обществото на мждритѣ учени настѣпиха часове на неизпитвано досега блаженство. Отъ сутринъ до вечеръ тѣ седѣха въ широката зала и измѣчваха непрекжснато своя живъ препаратъ съ най-отчаяни опити, за да установятъ произхода му, расовата му принадлежностъ, ширината на черепа му, дължината на езика му и голѣмината на носнитѣ му дупки. Въ своето академично увлѣчение, професоръ Нуснакеръ дори се залови да преброи космитѣ на главата му, ала къмъ петдесетата хиляда се отказа отъ благородното си намѣрение и се прехвърли върху микроскопичното изледване на червениятъ крѣвни тѣлца. И сжществото търпѣше всички тия експерименти и не буйствуваше вече, както при улавянето му отъ моряцитѣ на острова. Минало презъ

толкова жестоки ржце, то се бѣше укротило, или по-право — примирило съ сѣдбата си. Отвреме навреме само, очитѣ му се замѣгляваха отъ безкрайно страдание, на което, разбира се, никой не обръщаше внимание. Изъ устата му се не откъсваше нито думица, нито звукъ — то стоеше като кротка жертва предъ зловещия олтаръ на науката.

Въ края на шестата седмица, жрецитѣ отъ обществото за изучаване на човѣшкитѣ раси привършиха блѣскаво задачата си. За прѣвъ пѣтъ единодушни до единъ, тѣ дойдоха до заключение, че изследваниятъ обектъ не е въ никакъвъ случай човѣкъ, а чисто и просто единъ преходенъ феноменъ между човѣка и маймуната — единъ истински питекантропусъ еректусъ, който потвърждава най-красноречиво теорията за развитието на животинскитѣ родове. Професоръ Нускнакеръ разтърка самодоволно ржце и заяви безъ колебание, че обектътъ се намира въ близко родство съ нѣкакъвъ изчезналъ вече видъ гибони, които се отличавали отъ днешнитѣ си потомци на Ява, Суматра и Борнео не само съ по-голѣмото количество мозъкъ въ черепната си кухина, но така сѣщо и съ поразителната си човѣшка прилика. Той дори установи известна музикалностъ въ

крѣсъка на нещастното сѣщество, като забодѣ нарочно въ рамото му дълга стоманена игла, за да го накара да изкрещи отъ болка.

Следъ всички тия изследвания, които най-сетне трѣбваше да стигнатъ до своя неизбѣженъ край, професоръ Фарадей Нускнакеръ публикува въ вестницитѣ подробно изложение на случая, говори и предъ микрофона на радиото, и следъ това зачака съ нетѣрпение благоволенieto на Шведската академия на наукитѣ, която трѣбваше да короняса откритието му съ премията на Нобеля. Разбира се, другитѣ антрополози отъ обществото останаха въ сѣнка, защото тѣхното сътрудничество не бѣ удостоено съ нужното внимание. И може би честолюбивитѣ учени не биха преглѣтнали това пренебрежение, ако въ края милостивата сѣдба не окачи на всѣки едного отъ тѣхъ по единъ златенъ медалъ, въ знакъ на състрадание.

По общо мнение, самиятъ питекантропусъ пѣкъ бѣ изпратенъ въ голѣмата зоологическа градина въ Филаделфия и поставенъ тамъ въ реда на маймунитѣ — въ специална желѣзна клетка, предъ която се трупаха непрестанно народъ, дошелъ отъ всички краища на Америка да види чудото.

Ала, за съжаление, феноменалното същество не живѣ дълго. Дни и седмици то стоеше настрѣхнало въ единъ жгълъ, безъ да се докосва до храната си, докато една сутринъ го намѣриха мъртво. Когато пазачътъ влѣзе въ клетката му, съгледа на земята кжсче хартия. Той дигна хартията и прочете разкривенитѣ букви по нея, надраскани сякашъ съ клечка:

„Азъ, шотландецътъ Хенри Робълсъ отъ Хадингтонъ, се бѣхъ заклелъ да не проговоря до самата си смъртъ нито дума. Тежки събития въ живота ми ме накараха да избѣгамъ отъ хората и да се скрия завинаги на оня самотенъ островъ срѣдъ Тихия океанъ, кждето прекарахъ много щастливи години като дивакъ. Но една зла случайность ме върна отново въ свѣта на цивилизацията, който ме провъзгласи за животно и ме хвърли въ зоологическата градина. Нека бжда простенъ, загдето умирамъ сега съ съзнанието, че презъ всичкото време на моето земно съществуване съмъ билъ все пакъ само човѣкъ, и че тъкмо това човѣшко съзнание ме е убило. Моля уважаемитѣ антрополози да обърнатъ внимание на тия мои редове, когато поискатъ да препариратъ тѣлото ми за украса на нѣкой музей.

Хенри Робълсъ“

ПОСТЪ СКРИПТУМЪ. Понеже мнозина отъ читателитѣ ще запитатъ, откъде е взелъ героя на разказа хартия, за да напише горната бележка, поясняваме, че ти му е била подхвърлена отъ автора. Що се отнася до мастилото — за такова е послужила собствената кръвъ на нещастника, върху чиято лѣва ржка извиканиятъ ветеринаренъ лѣкаръ е открилъ малка раничка.

ЕДНА ВЪЗМОЖНА УТОПИЯ

Съ помощта на новооткрития апаратъ фантаскопъ, човѣкъ можеше да вижда всичко, каквото пожелае, безъ да е надаренъ съ нѣкакво шесто чувство на ясновидецъ. Изобретателъ на фантаскопа бѣше холандския инженеръ Ванъ Трайденъ отъ Харлемъ — единъ нещастенъ щастливецъ, който спечели милиони флорини съ патентуването на своето откритие въ Европа и Америка и който въ края на краищата се умопобърка, обсебенъ отъ нелепата мания, че въплъщава въ себе си духа на свети Францискъ.

Все пакъ, въпрѣки трагичния край на инженеръ Ванъ Трайденъ, фантаскопътъ си остана едно отъ най-гениалнитѣ постижения на човѣшкия умъ. Думата „загадка“ се изхвърли отъ употреба, тъй като новото изобретение разкриваше неограничени възможности за разплитане и на най-забуленитѣ тайни, дебнещи човѣка отъ вси страни. Нѣмаше вече мистериозни престѣпления, нѣмаше неуловими любовни измѣни,

нито неочаквани изненади отъ страна на оная коварна сила, наречена „сѣдба“. Въ всѣка къща имаше фантаскопъ, и всички хора бѣха буквално обхванати отъ една неизлѣчима фантаскопна епидемия да надничатъ непрекъснато задъ съблазнителното прозорче на неизвестността.

Какво представляше всѣщностъ фантаскопътъ?

Единъ съвсемъ простъ апаратъ въ форма на кубична кутия, наподобяващъ донѣкъде миниатюрна панорама, съ тая разлика само, че вмѣсто картичка, на дъното на апарата се намираше огледална плочка. Отъ дветѣ страни на кутията излизаше по една нѣжна метална жица, споена на края съ съвсемъ тънка магнитна пластинка. Човѣкъ закрепваше магнитнитѣ пластинки за слѣпитѣ си очи, посредствомъ каучукови наушници като радиослушалки, замисляше се съсрѣдоточено нѣколко минути, и следъ това се заглеждаше вторачено въ голѣмата леща на окуляра. Тогава върху огледалната плочка изпъкваша съ поразителна яснота картинитѣ и представитѣ, извикани отъ неговата мисль.

Така, фантаскопътъ осъществяваше легендата за вѣлшебното огледало отъ „Хилядо и една нощ“.

1584/11

— — —
Каква дълбока истина лежи въ дрянната розенкройцерска мъдрост: да не се даватъ бисери на свинетъ!

Да, човѣкъ злоупотрѣбвява винаги съ всичко.

Лека-полека, увлѣчението въ играта съ фантаскопа стигна дотамъ, че мнозина започнаха да се гаврятъ съ нѣкои интимни подробности отъ живота на своитъ познати и да наблюдаватъ зрелища, които имъ бѣха запрети не само отъ гледището на общоприетия моралъ, но и отъ чувството на добро възпитание. Съ други думи, стени на кжщитъ станаха изведнажъ прозрачни като стъкло, и всѣки любопитенъ бездѣльникъ можеше спокойно да съзерцава, какво се върши въ чуждитъ стаи.

Много естествено е, че при това положение на разюздано любопитство и на крайно опасенъ за чистотата на нравитъ шпионажъ, църквата трѣбваше да издигне гласъ на протестъ. Следъ църквата възне-
годуваха и нѣколцина видни политически мъже, които нѣмаха никакъвъ интересъ да се знаятъ излишни подробности изъ тѣхната обществена дейность. Най-сетне, една международна конвенция тури край на нарастващото вълнение, като забрани подъ страхъ на най-строга наказание ма-

совата фабрикация и безогледната употреба на фантаскопи. Допущаха се известни изключения само за научни, полицейски и още нѣкои по-специални цели.

По тоя начинъ човѣчеството наметна отново бѣлата мантия на невинността и се усмихна лукаво.

— — —
Понеже писателитъ страдатъ отъ край време отъ липса на фантазия, моята скромна личностъ попадна, безспорно, въ категорията на ония хора, които се нуждаеха отъ фантаскопъ „за специални цели“, си-
речь — въ името на чистото изкуство.

И тъй, нека ми бжде позволено сега да разкажа, какво видѣхъ веднажъ въ огледалната плочка на фантаскопа, благодарение на едно съвсемъ случайно хрумване.

Бѣше горещъ юлски следобѣдъ, а азъ седѣхъ при спуснати завеси въ стаята си, прозявахъ се и съ потъ на челото се мъчехъ да хвана въ чудодейния апаратъ нѣкаква интересна идея за художествена експлоатация. По едно време, навѣрно отъ досада, презъ главата ми мина мисълта: какъ ли бихъ прекаралъ днешния день следъ 300 години?

— Наистина, какъ ли бихъ прекаралъ днешния день следъ 300 години? — по-

вторихъ на себе си азъ и се загледахъ въ лещата на окуляра.

Неочаквано огледалото на фантаскопа светна, и предъ очитѣ ми се завъртѣ една безкрайна лента отъ страни картини.

Азъ седѣхъ на терасата на голѣмия хотелъ „Уникумъ“ и закусвахъ вжглехидратни таблетки съ каймакъ отъ небесна манна, когато до менъ се приближи единъ непознатъ човѣкъ съ четири чифта рѣце и съ висока цилиндрична глава, въ срѣдата на която имаше само едно око, а подъ окото — дълъгъ хоботъ, вмѣсто носъ.

Непознатиятъ ме поздрави, като дигна нагоре всичкитѣ си осемъ рѣце, и рече на есперанто:

— Моето име е господинъ Лунчъ.

— Е? — отвърнахъ азъ. — Какво обичате, господинъ Лунчъ?

— Не бихте ли желалъ да си вземете билетъ отъ лотарията, която безработнитѣ медиуми на Марсъ разиграватъ днесъ съ благотворителна целъ?

— Каква е главната печалба? — запитахъ съ любопитство, като изгледахъ подозрително отъ главата до петитѣ осмо-ржкия субектъ.

— Три килограма телеплазма, напълно достатъчна да материализира за нѣколко секунди предъ очитѣ ви всѣки духъ, който пожелаете.

— Добре, дайте ми единъ билетъ.

Господинъ Лунчъ измъкна изподъ широкото си сламено наметало едно дебело снопче съ розови билети и го поднесе на-среща ми.

— Изберете си, — каза весело той, при което дългиятъ му хоботъ се изду въ сърдечна усмивка.

Азъ измъкнахъ отъ снопчето единъ билетъ, сгънахъ го внимателно и го скрихъ въ джоба на жилетката си.

— Номерата на печелившитѣ билети ще бждатъ съобщени по северозападния микрофонъ, въ часътъ на обѣдното равенство!

При тия думи, господинъ Лунчъ се наведе и натисна върху дѣсната си обувка лѣскавото копче, съ помощта на което разруши скрития въ подметката си атомъ.

Чу се остро свистене, и въ сжщия мигъ човѣкътъ отъ Марсъ изчезна въ необятната четириизмѣрима действителность.

Единъ аеробусъ ме носѣше къмъ къщата на моята годеница.

Върху синия лазуръ на небето плам-
тѣха грамадни жълти букви:

МИТИНГЪ!

Междупланетно протестно събрание
срещу новитѣ митнически такси
върху луксозния въздухъ за дишане

Говори професоръ Хиби Тиби,
почетенъ председателъ
на свѣтовния съюзъ на пневматичитѣ

Начало: точно следъ 3 минути
Мѣсто: голѣмия стадиумъ на Сатурнъ

Следъ нѣколко секунди азъ бѣхъ вече
въ стаята на моята скъпа Алфа.

— Кникъ! — извика тя, като се хвър-
ли на шията ми. — Кникъ, днесъ ти ме
обичашъ по-малко отъ вчера!

— Алфа, престани да говоришъ глу-
пости! — отвърнахъ азъ, като я цѣлунахъ
по носа и се освободихъ леко отъ при-
гърдкитѣ ѝ.

— Не, азъ ще ти докажа, че днесъ
ти ме обичашъ съ единъ градусъ по-малко
отъ вчера! — рече неоправимата ми го-
деница. — Съгласенъ ли си на експери-
ментъ?

— Съгласенъ съмъ. Дай силомѣра!
— казахъ съ досада азъ и се отпуснахъ
въ дълбокото алуминиево кресло до хе-
лиоскопния апаратъ за наблюдаване на
слънчевитѣ затъмнения.

Алфа изтича до нощната си масичка,
извади отъ чекмеджето червения силомѣръ
на любовта и се приближи отново до
менъ.

— Не дишай! — заповѣда тя, като
разкопча ризата ми и допрѣ до сърдцето
ми хладната платинена елипса.

Стрелката на силомѣра отскочи, както
винаги, на 100 — блаженный градусъ на
всеотдайната и неизмѣнна обичъ.

— Виждашъ ли! — избухнахъ азъ. —
Забранявамъ ти отсега нататъкъ да ми
досаждашъ съ твоята глупава мнителность!
Иначе, не отговарямъ за себе си, ако азъ
наистина престана да те обичамъ, и то
само заради тоя идиотски апаратъ

Алфа ме гледаше съ помжтени отъ
нѣжность зеници. Погледътъ на тъмнитѣ
ѝ очи ми говорѣше повече отъ всѣкакъвъ
силомѣръ.

— Прости ми, — прошепна тя, като
протегна татуираната си ръка и ме по-
милва по косата.

— — —
Моята квартира се намираше на шестстотинъ и осмия етажъ: една просторна стъклена зала, пълна съ всевъзможни апарати, които ѝ даваха видъ на нѣкаква физико-химическа лаборатория.

Тъкмо бѣхъ отворилъ устата си и се готвѣхъ да пломбирамъ наядения си кжтникъ, когато отъ дъното на стаята ми се обади единъ дрезгавъ гласъ:

— Па-па-па! — — — Радиостанция Марсъ! — — — Па-па-па! — — — Главната печалба отъ лотарията на безработнитѣ медиуми се пада на № 7777777!
— — — Па-па-па! — — — Умолява се печелившия щастливецъ да съобщи адреса си съ ултравиолетова депеша, за да му се изпрати печалбата отъ три килограма телеплазма! — — — Па-па-па! — — —

Азъ бръкнахъ въ джобчето на жилетката си и извадихъ отъ оттамъ лотарийния билетъ.

Какво щастие: № 7777777!

— — —
— Кажи, Алфа, кой духъ желашъ да материализираме сега?

— Разбира се, нѣкой, който се е преселилъ отдавна въ вѣчността, — отвърна Алфа.

Сетне тя се замисли, и лицето ѝ се озари за мигъ отъ радостна усмивка.

— Какво има? — попитахъ азъ.

— Знаешъ ли, Кникъ, — извика моята годеница, вчера слушахъ по септофона сказка за гениитѣ на човѣчеството въ миналото. Между многото имена, въ сказката се спомена и името на нѣкойси Томасъ Едисонъ, изобретателъ на електрически апарати. Не мислишъ ли, че би било добре да извикаме него, за да ми поправи още сега лампата надъ леглото?

— Браво, Алфа! Ти винаги си имала чудесни идеи!

И азъ грабнахъ отъ масата високия парафиненъ конусъ, пълненъ съ телеплазма, сложихъ го въ срѣдата на стаята и отвъртѣхъ малкото му капаче.

После, съгласно наставлението, извикахъ три пжти:

— Томасъ Едисонъ, излѣзъ! Томасъ Едисонъ, излѣзъ! Томасъ Едисонъ, излѣзъ!

Изъ тѣсния отворъ на парафинения конусъ бликна гжста синкава пара, която се разлѣ въ въздуха и се събра на облакъ. Отъ облака бавно се оформи едра човѣшка фигура въ стариненъ костюмъ, съ бръснато лице и съ лула въ устата.

— Какво обичате? — попита тихо гениятъ на миналото.

— Извинете, господинъ Едисонъ. Бихме ли могли да се възползуваме отъ вашитѣ несъмнени дарби при поправката на оная лампа, която виждате отсреща, надъ леглото?

— За такава дребна работа не трѣбваше да смущавате покоя на моето предстоящо прераждане! Тая поправка можеше да извърши всѣки обикновенъ електротехникъ! — отвърна сърдито Едисонъ, като пристъпи до слюдената лампа и започна да я разглежда. — Каква е тая тройна жица? — добави веднага той, учуденъ отъ шнура на лампата. — Доколкото зная, електричеството бива два вида: положително и отрицателно.

— О, електричеството бива хиляди видове! — извикахъ съ непоколебима увѣреностъ азъ. — Специално, въ нашия случай, ние имаме, освенъ положително и отрицателно, още и хроматично електричество.

— Що за глупости бърбите? — озъби се древниятъ ученъ, като ме изгледа презрително.

— Да, хроматично, — повторихъ азъ. — Посрѣдствомъ тоя видъ електричество лампата може да свѣти съ различни цвѣтове, безъ каквито и да било оцвѣтени абажури. Ако не вѣрвате на думитѣ ми, господинъ Едисонъ, разтворете, който ис-

кате учебникъ по физика, за да се убедите. Днесъ електрическата енергия минава презъ толкова метаморфози, че — — —

— Тру-тру-тру! — — — Радиостанция Юпитеръ! — — — Отдѣление за научни открития — — — Тру-тру-тру! — — — Внимание! — — — Тукашната електролаборатория сполучи да добие електричество въ течено състояние, съ помощта на което посѣтитѣ семена ще могатъ да даватъ плодъ за единъ день! — — — Тру-тру-тру! — — —

Безъ да каже нито дума, Томасъ Едисонъ се приближи до парафинения конусъ, превърна се отново въ синкава пара и изчезна пакъ тъй бавно отъ очитѣ ни, както се бѣше и появилъ.

Въ късния вечеренъ здрачъ на стаята неговиятъ скръбенъ образъ се стопа като малко пухкаво облаче.

Моего чудесно пътуване изъ действителността на далечното бъдеще би продължило, навѣрно, дълго още въ огледалото на фантаскопа, ако уважаемиятъ редакторъ на списанието, въ което трѣбваше да се напечата тая история, не пропъди виденията отъ очитѣ ми. Той се бѣше вмъкналъ незабелязано въ стаята ми и

съвсемъ безцеремонно бѣ откачилъ отъ главата ми наушницитѣ съ магнитнитѣ пластинки.

Когато го изгледахъ учудено, той рече невъзмутимъ:

— Вашиятъ разказъ не трѣбва да бжде по-голѣмъ отъ 7 страници! Не забравяйте, че списанието съдържа и другъ материалъ: стихове, статии и отзиви за новоизлѣзли книги.

ФИЛАНТРОПИЧНА ИСТОРИЯ

Когато далечниятъ лжчъ на звездата Арктуръ запалваше лампитѣ на голѣмата Чикагска изложба, и по пламналитѣ неонови тржби върху сградата на Електротехниката избликна водопадъ отъ синя и зелена свѣтлина — точно въ тоя мигъ, криминалната статистика на Ню-Йоркъ отбеляза почти автоматично едно ново престъпление. До вратата на Хавайянь ресторанъ, който се намира на 49-а улица, между Пето и Шесто авеню, падна смъртно раненъ отъ ножа на непознатъ злодей известниятъ фабрикантъ на панталонени копчета, уважаваниятъ отъ всички мистеръ Оливеръ Блямбилъ.

Разбира се, подобни кървави сцени не бѣха нѣкакво изключително събитие за кипящия въ мистерии животъ на Съединенитѣ щати. Отдавна вече грамаднитѣ селища на небостъргачитѣ познаваха смѣлостта на своитѣ бандити, отдавна вече по асфалтенитѣ улици се търкаляха тежки бронирани автомобили и изсипваха съ кар-

техничитѣ си градушка отъ куршуми срещу вратитѣ и прозорцитѣ на банки, кантори и богати вили. Нѣщо повече: работата бѣ стигнала дотамъ, че добродушната богиня на правосъдието, наречена Темида, излѣзе изъ класичната си поза на девственица, сне превръзката отъ очитѣ си, и като видѣ, че свѣтътъ наоколо ѝ е действительно прекрасенъ, захвърли рѣждясалитѣ си везни и стана любовница на гангстеритѣ срещу прилично възнаграждение.

Ала както проститутката обича често да говори за моралъ, за да прикрие изгубеното си цѣломъдрие, така и Темида запази своя електрически столъ, за да поддържа все още доброто си име срѣдъ обществото. Вѣрно е, че на тоя столъ сѣдаха твърде рѣдко осждени, и то само негри или случайни, неорганизираны престѣпници, които не можеха да плащатъ на богинята високия ѝ хонораръ за благосклонность. Но мигаръ това не бѣше предостатъчно, за да се изтъква отвреме навреме възпитателното значение на смъртното наказание и да се внушава у хората страхъ предъ закона?

Ето защо, следъ като следствието установи, че авторътъ на драмата предъ Хавайянь ресторанъ не е професионаленъ бандитъ, и следователно е действувалъ не

въ защита и отъ името на нѣкоя законно регистрирана престѣпна оргинизация, а чисто и просто бѣ заклалъ нещастния мистеръ Блямбилъ поради лични съображения, тогава срещу него се озбиха съ неумолима жестокость всички параграфи на наказателния кодексъ. Какви бѣха тия лични съображения — ей сега ще узнаете.

Забелязали сте, навѣрно, че панталонитѣ копчета носятъ странния надписъ „for gentlemen“. Въ фабриката на мистеръ Блямбилъ тоя надписъ се пресуваше върху всѣко копче, безъ нѣкой да му обръща внимание и да се замисля надъ неговото значение. Ала ето, че единъ день работникътъ Тадеушъ Валдекъ, полски емигрантъ, който работѣше тъкмо на пресата съ фаталния надписъ, поиска да влѣзе въ разговоръ съ надзирателя и съвсемъ случайно му подхвърли, че вмѣсто „for gentlemen“, по-разумно би било да се пише върху копчетата „Gloria“ или „Universal“.

— Защо? — попита надзирательтъ.

— Защото тия копчета се зашиватъ не само по панталонитѣ на джентльмени, но и по панталонитѣ на просяци, хамали и дори мошеници.

На следната сутринъ Тадеушъ Валдекъ бѣ извиканъ въ кабинета на фабриканта.

— Върно ли е, че сте се бунтувалъ срещу съществуващия редъ въ фабриката ми? — рече мрачно мистеръ Блямбилъ, загледавъ въ слънчевото петно, което играеше на писмената му маса.

— Нищо подобно, мистеръ, — отвърна спокойно работникътъ, напълно увърненъ, че е станалъ жертва на нѣкакво лесно поправимо недоразумение.

— Ще отречете ли фактътъ, че сте се опитвалъ да агитирате идеята за социално равенство чрезъ лозунги по панталоненитъ копчета? — изсъска още по-мрачно фабрикантътъ, и тоя пътъ стоманения му погледъ разрѣза отъ главата до петитъ бедния полякъ.

— Не, това е лъжа! — извика изуменъ Валдекъ. — Азъ само изказахъ мнението, че стария надписъ „for gentlemen“ може да бжде замѣненъ съ новъ, поради универсалността на клиентелата.

— Какъ? — избухна мистеръ Блямбилъ, като скочи отъ коженото си кресло съ плувнало въ кръвъ лице. — Какво казахте? Мнение? Значи, вие имате дързостта да играете ролята на акционеръ въ собственото ми предприятие и да давате съвети? Вижете какво, азъ държа при себе си работници, които гледатъ спокойно на традицията и могатъ да иматъ мнение

само за филмитъ на Жуана Крауфордъ! Погрижете се да си получите незабавно заплатата и да се махате веднага отъ фабриката ми, чувате ли?

— Но, мистеръ Блямбилъ, азъ съмъ невиненъ, — промълви съ разтреперанъ гласъ работникътъ. — Помжчете се да ме разберете. Вие знаете, че всички мъже носятъ панталони, но че не всички сж джентълмени.

Ала мистеръ Оливеръ Блямбилъ не каза нито дума повече, нито пъкъ искаше да слуша каквито и да било по-нататъшни обяснения. Той се отпусна отново въ широкото си кожено кресло и сложи ръка на сърдцето си, за да измѣри силата на нервната си възбуда. Сетне, като изгледа още веднажъ опасния субектъ, той издигна тържествено показалеца си и му посочи златната рамчица на стената, кждето се мѣдрѣше съ голѣми букви познатата американска максима: „Времето е пари“. Но тъй като Тадеушъ Валдекъ не мърдаше отъ мѣстото си и все още търсѣше думи да омилостиви гнѣвътъ на господаря си, мистеръ Оливеръ Блямбилъ натисна едно никелово копче върху писмената си маса, и тутакси въ кабинета му влѣзе единъ грамаденъ негръ въ жълта ливрея. Фабрикантътъ кимна съ глава къмъ досадния

си посетителъ и намръщи лицето си въ презрителна гримаса. Тогава негърътъ се приближи до работника съ тежкитъ стъпки на горила, сви го като агне въ едритъ си шоколадени лапи и го изнесе навънъ.

Когато Тадеушъ Валдекъ се намъри на улицата, всичко наоколо му се стори студено, неизмъримо далечно и чуждо. Свѣтътъ изглеждаше раздробенъ на хиляди цвѣтни кжсчета, които подскачаха и се въртѣха сякашъ въ нѣкакъвъ огроменъ калейдоскопъ. Високитъ бетонени здания го гледаха безучастно съ безбройнитъ мъртви очи на празнитъ си прозорци, предъ нозетъ му се разтѣгаше безкраенъ асфалтенъ друмъ, изпъстренъ съ ромбовиднитъ шарки на универсалната автомобилна гума Гудричъ. Елегантни жени въ пѣстри копринени рокли се люлѣеха бавно върху крѣхкитъ токчета на обувката си, коронявали гримиранитъ си устни съ рекламната усмивка на кинозвезди. Гологлави фермери отъ Тексасъ, Калифорния и Южна Каролина крачеха съ Гъливеровски стъпки и вдишваха дълбоко бензинония въздухъ на шумящия градъ. Едно невидимо сърдце туптѣше като страхотна стоманена машина, отмѣрваше съ тътенъ могъщитъ си удари и разливаше по артериитъ на града черната кръвъ на неизмѣн-

ния стандартенъ животъ. Бѣше лѣто, но лѣто безъ чучулиги, безъ цвѣтя и безъ пасторалнитъ багри на сѣнокоса. Самото небе тежеше като покривъ на лаборатория, а слънцето грѣеше съ диатермичната усмивка на кварцова лампа.

Тадеушъ Валдекъ знаеше много добре, какво го чака сега. Въ тая чудесна страна на рекорднитъ скорости, кждето аеропланитъ, експреситъ, метрополитенитъ, моторнитъ лодки, автомобилитъ съ висока мощностъ, телефонитъ и радиото гълтаха лакомо разстоянието и времето, човѣкъ можеше да изтлѣе съвсемъ бавно, като срѣдъ пустиня, отъ гладна смъртъ, безъ нѣкой да му протегне ржка за помощъ. Тукъ имаше стотици дружества за закрила на животнитъ, чудати своднически домове за мартенската любовъ на коткитъ и инвалидни приюти за ослѣпѣлитъ папагали. Тукъ бактериологичнитъ институти отглеждаха кохови пръчици и тифусни бацили въ специални стѣкленици съ бульонъ, за да зарадватъ науката съ нѣкой новъ серумъ. Само човѣкътъ стоеше по-долу отъ амѣбата и никой се не грижеше за него, защото не бѣше нито куче, което умѣеше да носи бастунъ въ устата си, нито бацилъ, който можеше да бжде разглежданъ подъ микроскопъ. Наисти-

на, всичко не бѣше още изгубено. Нещастниятъ полякъ трѣбваше да последва примѣра на легионитѣ безработни, които се нареждаха предъ вратитѣ на фабриkitѣ, очакващи слѣпия случай да ги изтрѣгне изъ лапитѣ на глада. Най-сетне, той можеше да разреши съвсемъ мѣдро въпроса за своето съществуване на земята, като си окачи вѣже на шията или пъкъ се хвърли подъ нѣкой влакъ. Ала той не направи нито едното, нито другото. Въ главата му постепенно узрѣ мисълта за отмъщение и, омагьосанъ и заслѣпенъ отъ нея, полякътъ трѣгна като лунатикъ подиръ сѣнката на мистеръ Блямбилъ, самъ превърнатъ въ негова втора сѣнка. Така дойде деньтъ, въ който той настигна жертвата си предъ Хавайянтъ ресторанъ и съ адско злорадство заби ножа си въ гърба ѝ.

— — —

Въ затвора Сингъ-Сингъ има една висока и свѣтла стая съ тежко удобно кресло, предъ което сж наредени като въ театъръ празни пейки. Стенитѣ на стаята сж голи. Надъ креслото виси голѣма табела съ надписъ „Silence“ — една поетична дума, която на нашъ езикъ значи „мълчание“. Въ единъ отъ жглитѣ се вижда раковина предъ водопроводъ съ два

крана, отъ които тече гореща и студена вода. И това е всичко.

Ако човѣкъ попадне случайно самъ въ тая стая, би изпиталъ странно спокойствие и съ удоволствие би пожелалъ да си почине въ удобното кресло, опрѣно до стената. Но ако влѣзе вѣтре заедно съ нѣколцина сѣдии, съ чиновницитѣ отъ затвора и съ любезния имъ директоръ мистеръ Люисъ Лейсъ, които ще насѣдатъ тържествено по празнитѣ пейки, тогава той би се вкаменилъ отъ ужасъ и за нищо на свѣта не би се съгласилъ да пристѣпи до загадъчното, макаръ и удобно кресло. Въ последния случай, обикновено, пазачитѣ на Сингъ-Сингъ се справятъ лесно съ малодушието на страхливеца, като го отвеждатъ насила до почетното мѣсто и го завързватъ здраво за креслото съ кожени ремѣци.

Убиецътъ на мистеръ Блямбилъ не принадлежеше нито къмъ числото на ония, които можеха да попаднатъ сами въ високата свѣтла стая на затвора, нито пъкъ къмъ другитѣ, които биха се възпротивили да седнатъ на електрическия столъ. Той очакваше съ тѣпо примирение часътъ, въ който щѣха да го премѣстятъ въ така наречената „танцувална зала“,

дето осждениятъ прекарваше последния денъ отъ живота си.

Сжществуватъ ли нѣкаква надежда за спасение? Не. Смъртъта бѣше сжщо тѣй неизбѣжна, както е неизбѣжна нощта следъ свършването на деня. Губернаторътъ на Нью-Йоркския щатъ, личенъ приятель на покойния мистеръ Блямбилъ, отхвърли подадената молба за помилване, като подчърта задоволството си отъ справедливата и безпристрастна присжда. Тѣй съобщи адвокатътъ, който въ началото изглеждаше непоправимъ оптимистъ като всички свои събратя.

Ала ето, че понѣкога сждбата пожелава да си устрои нѣкоя малка шега съ нѣкого и да продължи живота му на земята съ още нѣколко завъртвания на часовниковитѣ стрелки около циферблата. Такава бѣше нейната шега и съ Тадеушъ Валдекъ, чието езекутиране трѣбваше да се отложи за известно време, поради неочаквана повреда въ електрическия столъ. Когато столътъ бѣ поправенъ, сждбата реши да повтори забавния си номеръ, и тогава Тадеушъ Валдекъ почувствува внезапно нѣкакви остри болки въ корема си.

Той се изтегна на леглото си и започна да стене — кротко и тихо, сякашъ

се молѣше нѣкому. Но болкитѣ ставаха все по-силни и по-непоносими, и изъ гърлото на осждения се проточи зловещъ вой, който стигна до ушитѣ на пазачитѣ.

Разтвориха вратата и надникнаха вътре: затворникътъ се гърчеше като ровенъ, съ разядено отъ страдание лице.

Малко по-късно дойде и лѣкарътъ на затвора, благообразниятъ аспириненъ докторъ Теобалдусъ Ченчето, който запретна ржкавитѣ на бѣлата си престилка и започна да бърка въ устата на осждения съ дръжката на една супена лъжица. Ала тѣй като лъжицата си оставаше все пакъ лъжица и не даваше никакви указания за диагнозата на болния, лѣкарътъ измъкна изъ джоба на престилката си термометъръ и го мушна като спринцовка подъ мишницата на пациента си. Температура: 39°! Наистина, случаятъ не бѣше отъ ония, които се лѣкуваха обикновено съ аспиринъ или съ рециново масло, та затова докторъ Теобалдусъ Ченчето се почувствува съвсемъ безпомощенъ и излѣзе тихичко изъ стаята на Тадеушъ Валдекъ.

Следъ нѣколко минути той се върна отново въ килията, придруженъ сега отъ главния хирургъ на болницата въ Сингъ-Сингъ, професоръ Уйлямъ Камертонъ, и

отъ неговия асистентъ, докторъ Фреди Пипъ. Тримата бѣли гарвани на медицинската наука се нахвърлиха алчно върху своята плячка, като съсредоточиха всичкото си внимание надъ шифрованата Ескулапова загадка. Мозъцитѣ и на тримата работѣха тъй трескаво, че излжченитѣ отъ тѣхъ калории можеха да загрѣятъ парнитѣ котли на цѣла фабрика.

— Акутенъ апандиситъ! — съобщи най-сетне професоръ Уйлямъ Камертонъ, като изтри съ ржавъ обилната потъ по челото си.

— Акутенъ апандиситъ! — повтори съ облекчителна въздишка асистентътъ Фреди Пипъ.

— Точно тъй, както мислѣхъ и азъ! — потвърди усмихнатъ докторъ Теобалдусъ Ченчето.

При думата „апандиситъ“ Тадуешъ Валдекъ разтвори широко очи и се вгледа вторачено въ безстрастното лице на хирурга.

Професоръ Камертонъ отгатна сякашъ изненадата на осждения, та побърза да добави:

— Не се страхувайте. Всичко ще мине благополучно, щомъ се взематъ навреме мѣрки. Незабавната операция ще ви спаси

отъ опасността. Иначе рискувате съ живота си.

— Но какъ? — промълви унесено затворникътъ, като пробуденъ отъ сънъ. — Каква опасностъ? Та азъ вече — — — съмъ рискувалъ живота си. Мигаръ вие не знаете, че съмъ осжденъ на смъртъ и че всѣки мигъ мога да бжда езекутиранъ?

— Това нѣма никакво значение за медицината, — отвърна невъзмутимо хирургътъ. — Ние трѣбва да изпълнимъ хуманния си дългъ и да спремъ усложнението, което ще предизвика неминуемъ перитонитъ!

Тадуешъ Валдекъ не проумеваше нито буква отъ нелепитѣ слова на тоя страненъ ученъ, изправенъ до леглото му заедно съ своитѣ колеги. Той все още бѣ запазилъ всичката яснота на бедния си разсѣдѣкъ, макаръ че продължаваше да се превива отъ болки.

— Но не е ли все едно, — рече тихо и съ несъкрушима логика той, — дали ще умра отъ апандиситъ или отъ електрически токъ? Нали, въ края на краищата, въпрѣки вашитѣ грижи и добри намѣрения, азъ все пакъ не ще остана живъ? Ако вие действително ми желаете доброто, спрете болкитѣ ми съ опойка и ме оставете да умра поне безъ церемонии.

— Хей, човъче! — изкрещѣ надъ главата му професоръ Камертонъ, изгубилъ неочаквано самообладание. — Престанете да философствувате и да бърбите глупости! Болестта ви е едно, а наказанието — друго. Ние гледаме на васъ не като на престъпникъ, а като на обикновенъ пациентъ, който се нуждае отъ нашата помощъ, разбирате ли! Какво ще стане после — това не ни интересува. Ако щатъ, нека ви нарѣжатъ на парчета. Тамъ има думата правосъдието. И тъй, съветвамъ ви да проявите малко повече благоразуме и да не ни прѣчите на работата, защото всѣка минута ни е скъпа!

— Да, всѣка минута ни е скъпа! — повтори като автоматъ асистентътъ Фреди Пипъ.

— Ние носимъ углавна отговорностъ! — рече тежко докторъ Теобалдусъ Ченчето, като се изкашли въ шепата си.

И следъ тия кратки и убедителни увещания на тримата лѣкари, осъдениятъ бѣ пренесенъ въ болницата на затвора, където го сложиха на една маса въ предверието на операционната зала. Тамъ професоръ Камертонъ привърза за устата му маска, съединена съ Юнкерсовъ апаратъ, отвори канелката на бомбата съ райски газъ, и скоро Тадуешъ Валдекъ потъна

въ нѣкаква мека люлка, откъсна се отъ действителността и престана да усѣща всѣкакви болки. Когато райскиятъ газъ го издигна на етернитъ си криле и го спусна въ слънчевата градина на сънищата, една безшумна количка отнесе въ операционната зала неговото голо тѣло, което бѣ уловено веднага отъ нѣколко чифта здрави мжжки ръце и прострѣно върху дългата операционна маса. Следъ нѣколко секунди, предъ масата се изпоявиха мълчаливо четири тайнствени фигури, напомнящи съзаклятници отъ Ку-Клуксъ-Кланъ и същевременно нѣкакви бѣли водолази: въ дълги бѣли престилки, съ бѣли гугли на главитѣ, съ каучукови маски на устата и съ прозрачни гумени ржавици. Бѣха: докторъ Теобалдусъ Ченчето, професоръ Уйлямъ Камертонъ, неговиятъ асистентъ Фреди Пипъ и една милосердна сестра.

Тогава професоръ Камертонъ се наведе надъ болния и пристѣпи къмъ работата. Съ блестящия си ножъ той направи класичния Ленандеровъ разрѣзъ, като цепна кожата, подкожната тлъстина и сухожилната покривка на правия коремън мускулъ.

За пръвъ пѣтъ въ своята дългогодишна практика професоръ Камертонъ

не се излъга въ предсказанията си. Той намъри слѣпото черво и апендикса и за-скимтъ отъ радостъ, сякашъ бѣше брък-налъ не въ корема на живъ човѣкъ, а въ нѣкоя старинна делва съ жълтици. Да, апендиксътъ бѣше гнойно възпаленъ и подутъ. Още малко, и това невинно израстъче можеше да експлодира и да предизвика перитонитъ. Хирургътъ го хва-на грижливо и го измъкна навънъ като едра тропическа гжсеница.

Когато Тадеушъ Валдекъ отвори очи, тримата лѣкари и сестрата го поздравиха по всички правила на американската учтивостъ съ щастливото му избавление. Следъ това той бѣ премѣстенъ въ една отъ стаи-тъ на болницата и оставенъ тамъ подъ майчинскитѣ грижи на цѣла дузина благочестиви стари моми, които се бѣха отр-екли отъ земнитѣ блага, не толкова отъ състрадание къмъ нещастнитѣ, колкото поради аскетичното примирение съ своята непоправима грозота.

На втория день следъ операцията осждениятъ получи чай и удоволствието да чуе отъ устата на една своя покровителка нѣколко Давидови псалми.

На петия день, докторъ Теобалдусъ Ченчето му даде собственоръчно 30 грама рициново масло, а единъ прислужникъ му

поднесе пилешка супа, млѣко и компотъ отъ вишни.

На осмия день професоръ Уйлямъ Камертонъ сне концитѣ отъ раната му, която бѣше заздравѣла напълно, и Тадеушъ Валдекъ бѣ изписанъ отъ болницата.

— — —

Кой знае, може би на сждбата до-тегна изведнажъ цѣлата тая комедия на човѣшко милосърдие, та затова отвърна погледъ отъ осждения и ускори по та-къвъ начинъ изпълнението на смъртната му присжда.

Отъ болницата Тадеушъ Валдекъ оти-де право въ „танцувалната зала“. Той нѣ-маше вече никаква причина да избѣгва смъртта. Бѣше опериранъ сполучливо и можеше да седне сега съ чиста съвѣсть на електрическия столъ.

Цѣлъ день осждениятъ държа заклю-чена мисълта си въ студената вехтарница на своето минало. Презъ паметта му се носѣха сѣнкитѣ на черквитѣ, манастиритѣ, параклиситѣ и синагогитѣ на родния му градъ Краковъ. Ето Вавелския хълмъ, кре-постта и старата катедрала съ сребърния ковчегъ на свети Станиславъ. Ето тѣхната малка кжщица въ Подгоже: майка му, баща му, братята му, насѣдали вечеръ въ градинката подъ брилянтнитѣ пламъчета на

звездитѣ. Ами кой е тоя смѣшенъ човѣкъ съ книжна гугла на главата и съ дървенъ детски мечъ на пояса? Да, това е мало-умниятъ Хоцко, който търси изъ улицитѣ легендарното съкровище на графъ Монте Кристо и събира отъ земята всѣкакви парцалчета, хартийки и счупени стѣкла. Тадеушъ Валдекъ се усмива горчиво, и презъ съзнанието му пробѣгватъ съ неуловима бързина нови картини. Единъ образъ блѣсва като мълния и изгаря мозъка му: образътъ на златокоса девойка, изгрѣла като огненъ ангелъ изъ късната свѣтлина на залѣза въ стѣклото на единъ старъ прозорецъ. Нѣкога Ядвига бѣше негова годеница. Заради нея той замина за Америка. Искаше да спечели много пари и да се върне богатъ човѣкъ. Защо, най-сетне, да не се наредѣше и той между милионеритѣ, които държеха свѣтътъ въ ржцетѣ си? Нали бѣше уменъ и предприемчивъ и не отстъпваше предъ несполукитѣ? Съ какво стоеха по-горе отъ него, освенъ съ богатствата си, Уестминстерския херцогъ, махараджата на Хайдерабадъ, Рокфелеръ, Морганъ, Асторъ, Патиньо, Коти, Фордъ и още толкова други честити люде, повечето отъ които сж били въ началото на живота си най-безнадеждни бедняци? Презъ единъ облаченъ следобѣдъ

двамата съ Ядвига се разхождаха по брѣга на Висла, загледани въ хипнотизирващия бѣгъ на водитѣ ѝ. Тя го молѣше съ задавенъ гласъ да не заминава. Увѣряваше го, че сжществувало щастие, което било по-сжпо отъ всичкото злато на земята. Две бистри сълзи пречупваха блѣска на синитѣ ѝ зеници, пълни съ безкрайна нѣжностъ и любовъ. Ала той не вѣрваше на думитѣ ѝ, защото знаеше, че нѣма щастие въ страшнитѣ дни на безхлѣбието, когато хората оскотяватъ отъ гладъ и мизерия и забравятъ любовта си така, както падащиятъ въ пропастьта забравя мигомъ еделвайса, заради чийто цвѣтъ е дрѣзналъ да се покатери на върха на непристъпната скала. Следъ нѣколко дена. Тадеушъ Валдекъ се сбогува и отпътува къмъ миражната страна, кждето сиромаситѣ ставаха милионери. Но докато Ядвига се бѣ мамила, че щастieto е възможно безъ всѣкакви уговорки, Тадеушъ Валдекъ пѣкъ се измами въ слѣпата си вѣра, че може да забогатѣе и да стане равенъ на Рокфелера. Изхвърленъ на другия край на свѣта, наивниятъ ловецъ на долари започна да се люшка безпомощно отъ щатъ въ щатъ, отъ прерия въ прерия, за да попадне най-сетне въ необятнитѣ равнини на Пампаситѣ, а оттамъ — въ джѣнглитѣ на Патагония. Лека-

полека скитничеството го смаза съвсемъ, и той престана да мисли за своето милионерство. Разбира се, за връщане не можеше да става и дума. Тадуешъ Валдекъ бѣше вече омагьосанъ отъ неволята на друмника, която го тласкаше неотклонно къмъ насъщното парче хлѣбъ. Отначало Ядвига му пишеше често писма и го окуражаваше съ топли думи. После писмата ѝ станаха по-рѣдки и започнаха да лъхатъ хладина. Въ края на краищата, едно последно писмо го настигна като изгубенъ гълъбъ въ Буеносъ Айресъ и му разкри далечното безучастие на тая, която го бѣ обичала нѣкога. Той скжса бавно писмото като кжсъ непотрѣбна хартия, защото и въ неговото сърдце излеваха вече последнитѣ искрици на любовта. Тая проста история се случва съ всѣки човѣкъ, който се е клелъ въ вѣчна обичъ, безъ да съзнава, че клетвата му е само една галантна лъжа. Трѣбва да минатъ месеци и години, за да ни стане ясно, че нашитѣ чувства сж сжщо тѣй коварни, както е коварно и времето, което ни приближава неусѣтно къмъ смъртта. И ето, сега, когато фаталната случайность изпреварваше това време и искаше да отнеме живота му, Тадуешъ Валдекъ проникваше отвждъ предѣлитѣ на великата илюзия, въ чийто аквариумъ бѣха уговявани още отъ

днитѣ на най-ранното му детинство дяволскитѣ медузи на надеждитѣ. Мигаръ съществуваше нѣкаква разлика между него и малоумния Хоцко? Та нали и той бѣ търсилъ години наредъ съкровището на графъ Монте Кристо и въ заслѣплението си бѣ събиралъ отъ земята само парцалчета и счупени стѣкла?

Ала благодетелното човѣчество не позволява никому да скжса изведнажъ въ миражитѣ си и да потъне въ кристално бистрата отрова на истината. То преследва нещастниците съ своето лицемѣрно съчувствие до последния мигъ на живота имъ и най-сетне ги умъртвява съ нечувано благоприличие. Въ тия трагични минути, когато осждениятъ очакваше смъртта, единъ парфюмиранъ господинъ дойде при него и му събщи, че съгласно приетиятъ обичай, управлението на Сингъ-Сингъ е длъжно да изпълни последното му желание.

Тадуешъ Валдекъ изгледа непознатия съ нескривана изненада.

— Нѣмате ли поне нѣкакво най-малко желание? — попита любезно гостѣтъ, и устнитѣ му се цепнаха въ лека усмивка.

— Да, — рече следъ кратко мълчание затворникѣтъ. — Азъ бихъ желалъ да получа една богата вечеря, и то такава, каквато би ималъ на трапезата си, напри-

мъръ, негово превъзходителство Джонъ Пиерпонъ Морганъ, по случай рождения си день. Възможно ли е да се изпълни това?

— Бждете спокоенъ, — отвърна парфюмираниятъ господинъ съ готовността на метръ д'отелъ, който приема поръчка за банкетъ. — Всичко ще бжде приготвено съ най-доброкачествени материали, и при това — отъ готвачъ, посветенъ въ най-пикантнитъ тънкости на кулинарното изкуство.

И наистина, късно вечеръта Тадеушъ Валдекъ получи за вечеря такива великолепни и разнообразни ястия, каквито никога не бѣ сънувалъ дори. Тѣ се усмиваха въ скъпи сребърни блюда, сервирани сякашъ отъ ржката на художникъ и ухаещи по-вълшебно отъ най-хубавитъ цвѣта на свѣта. Тукъ имаше и риби, които се раждаха само въ единъ екземпляръ за нѣжнитъ стомаси на охолнитъ чревоугодници, и стриди, и печено, и салата отъ ароматни трюфели, изровени съ дресирани свине чакъ въ Провансъ — имаше и стари вина съ мухлясали печати по бутилкитъ, и ориганаленъ парижки куантро, та ако щете най-сетне и пжпъ отъ крокодилъ. И всѣко ястие бѣ обградено съ десетки ножове и ножчета, вилицы и вилички, лъжицы и лъжички, и още много

други чудати и неразгадаеми инструменти, заради изучването на чиято употреба възпитанитъ хора отъ доброто общество прахосваха задължително младостта си. Тадеушъ Валдекъ, който години наредъ не бѣ си дояждалъ, се нахвърли лакомо върху цѣлата тая фантастична трапеза и започна да унищожаватъ едно по едно ястията, безъ да спазватъ нито нѣкакъвъ редъ, нито изисканитъ маниери на добрия тонъ. Неговитъ черва съскаха като алчни змии въ корема му и не искаха да знаятъ, какво ще влѣзе по-рано въ тѣхъ. Докато той не бѣ извършилъ престѣпление, никой се не същаше да му подхвърли поне кжсче хлѣбъ. Сега, когато го умъртвяваха, човѣшкото безсрамие се превръщаше въ великодушие. Но кой щѣше да плати всичкото това разточителство? Навѣрно и за тия трапези на осъденитъ на смъртъ се грижеше нѣкое филантропично общество, което си имаше скромненъ председателъ съ подстригана брадичка и съ невинна физиономия, и което уреждаше по нѣколко пжти въ годината благотворителни забави и концерти съ Моцартова музика.

Ала бедата е тамъ, че човѣкъ има не само тѣло и стомахъ, но и още нѣщо, което палачитъ наричатъ „душа“. Затова

и Тадеушъ Валдекъ трѣбваше да мине презъ още едно последно изпитание, преди да седне на електрическия столъ. Той пжтъ, разбира се, той упорствува докрай и отказа да цѣлуе Разпятието, което извиканиятъ католишки свещеникъ поднесе до устнитѣ му. Тоя духовенъ хирургъ искаше да оперира на свой редъ душата му отъ апандисита на тежкия грѣхъ и да я изпрати съ благословия въ райската градина. Но Тадеушъ Валдекъ остана непреклоненъ.

— Не забравяй, че има Богъ! — каза назидателно свещеникътъ.

— Не, отче, нѣма Богъ, — промълви пророчески осждениятъ. — Ако Богъ съществуваше, той никога не би допусналъ да извърша престѣпление. Нали Господъ е всеблагъ и закриля дори и тревната? Защо тогава неговата воля не вкамени ржката ми, когато азъ издигнахъ ножа си надъ мистеръ Блямбилъ?

Свещеникътъ примигна добродушно, сякашъ нѣкой го погрѣска съ одеколонъ. Безъ да каже нѣщо, той се отдрѣпна въ жгѣла, събра ржце за молитва и издигна очи къмъ тавана. Вѣрваше ли той, наистина, въ съществуването на Бога или вършеше всичко по навикъ — кой знае.

Следъ това вратата на високата свѣтла стая се отвори. Тадеушъ Валдекъ мина

презъ нея, придруженъ отъ двама пазачи, отъ нѣколцина чиновници, отъ директора на затвора, мистеръ Люисъ Лейсъ, и отъ сждитѣ, които го бѣха осждили. Той се приближи съ обезумѣли очи до тежкото кресло и седна треперещъ въ него, безъ да окаже нито най-малко съпротива. Ужасътъ бѣше гипсиралъ мозъка му. Една муха кацна на рамото му, пречупи главичката си съ преднитѣ си крачета, като че искаше да я отскубне, после хвъркна.

И чудно нѣщо. Въ това предсмъртно откъсване отъ осезаемата реалность, ржката на бедния Тадеушъ напипа нѣкаква развъртѣна бурмичка отстрани на креслото и започна да я навива — несъзнателно и упорито, вѣрна на своя навикъ, който подчертаваше съ поразяващъ трагизъмъ все още непобедимата жизненость на плътта.

Въ сжщото време, палачътъ въ сто- манената кабина погледна като по даденъ знакъ часовника си, почеса кой знае защо ухото си и спусна съвсемъ спокойно лоста.

ЖЕНАТА ВЪ ЗЛАТНИЯ КОВЧЕГЪ

Вие, навърно, познавате часовникаря Асадуръ Трембелянъ. Той е арменецъ и има жълто лице, гърбавъ носъ, катранено-черни очи и дебели вежди. Когато се усмихне, устата му стигатъ до ушитъ. А ушитъ му приличатъ на голъми раковини.

Отъ сутринъ до вечеръ Асадуръ Трембелянъ седи приведенъ надъ своята работна масичка въ дѣсния жгълъ на кафене „Цейлонъ“, и въоръженото му съ цилиндрична лупа око изглежда като изсочило изъ орбитата. Той се взира въ разглобенитъ механизми на старитъ джобни часовници и ги човърка съ остритъ си щипци. Ще улови нѣкое назжбено колелце и ще го спусне въ чинийката съ бензинъ, ще изтегли тънка като червейче пружинка и ще я скрие подъ стъкленъ похлупакъ. И току вижъ, че счупения часовникъ започва да трака отново и да гризе като молецъ часоветъ, когато зарадваниятъ му притежателъ го спусне тържествено въ пояса си и го завърже съ верижка, на чийто край се клати нѣкакво евтино медалче.

Въ празнични дни масичката на Асадуръ Трембелянъ стои покрита съ черна мушама. Тогава Асадуръ се облича въ нови дрехи, стѣга шията си въ колосана яка, вързва си пѣстра вратовръзка като пауново перо, взима въ ржката си бастунъ съ озжбена кучешка глава на дръжката, и тръгва на разходка. Валчестото му тѣло се люлѣе смѣшно върху тънкитъ му криви нозе. Изъ улицитъ минава сякашъ не човѣкъ, а нѣкакво живо махало на часовникъ. Асадуръ обикаля всички части на града, явява се дори и въ предградията, и когато умората го налегне, изгубва се въ тъмното предверие на нѣкое малко кино. Той не обича да ходи по кафенета. Дотегналъ му е празния брътвежъ на бездѣлницитъ и неспирното тракане на табла въ онова задимено кафене, кждето той се е сврълъ по неволя въ единъ отъ жглитъ. Най-голѣмата наслада за Асадуръ е да закове очитъ си въ екрана и да гледа, какъ Хари Пилъ се катери по покривитъ на летящи влакове, или да следи усмихнатъ комичнитъ подвизи на Лаурелъ и Харди, които се биятъ съ торти и заливатъ улицитъ на цѣлъ градъ съ каймакъ. Когато излѣзе изъ киното, навънъ е вече късна вечеръ. Асадуръ Трембелянъ мига като прилепъ срещу свѣтлината на електриче-

скитъ лампи и се запжтва доволенъ къмъ кжци. Тамъ той потъва въ тишината на своята тѣсна северна стаичка, сварява си чай на тенекеено спиртнице, после откачва отъ стената една мандолина съ седефени звезди по дръжката, струнитъ избръмчаватъ предупредително, и тънкото целулоидно перце започва да рони звуцитъ на увертюрата отъ „Багдатския халифъ“. Асадуръ Трѣмбелянъ свири съ увлѣчение и самъ се опитва да тънаника мелодията. Така минава последния часъ отъ празника, докато съня нахлуе като топъль вѣтрець въ тѣсната стаичка и облѣхне клепацитъ на нашия самотникъ. Асадуръ се мушва въ леглото си, сплесва гърбавия си носъ о коравата възглавница, полуотваря уста и заспива дълбоко. Понѣкога той не сънува нищо, понѣкога разговаря съ нѣкой клиентъ, който му дава за поправка часовникъ съ мустаци вмѣсто стрелки, другъ пжтъ пѣкъ вижда покойния си баща на бѣль конь и хуква подире му, а баща му се превръща въ щъркелъ, разтваря клюнъ и иска да го глътне.

И после идва отново работния день, въ който Асадуръ Трѣмбелянъ седи приведенъ надъ малката си масичка въ кафене „Цейлонъ“. Той върти бавно своята страшна глава на циклопъ съ изпъкнала

цилиндрична лупа на окото, разтваря капцитъ на старитъ часовници и съживява угасналитъ имъ машини.

— — —

Накрай града, задъ каналитъ съ тежка чугунена вода, която гърми подъ каменни мостове, се разгръща широката арена на гергьовденски съборъ. Тукъ сж разпънати безброй палатки, пълни съ хиляди чудеса: панорами и циркове, стрелбища и менажерии, евтини лотарии съ порцеланови кани и рждясали револвери, моментални фотографии и кабинети съ восьчни кукли, представящи убийството на Умберто III, гилотинирането на Ландрю и раждането на Исуса въ яслитъ. Свилятъ латерни и музики, чуватъ се гърмежи, крѣсъци и викове. И срѣдъ цѣлия тоя панаиренъ шеметъ стоятъ, като омагьосани, тълпи отъ деца съ счупени гевреци въ ржцетъ, слугини съ пембени целолуидни обици, бездѣлници съ нахлупени до ушитъ каскети, разсилни, войници и пийнали веселяци.

Шарлатани и фокусници реватъ съ прегракнали гласове:

— Професоръ Мория Джимъ и тайната на говорящия черепъ!

— Една необикновена игра на природата! Детето съ две глави отъ Сингапуръ!

— Тѣло-змия, глава-момиче! Пѣе, говори и отговаря на вашитѣ запитвания!

— Най-голѣмиятъ крокодилъ на свѣта! Отъ главата до опашката четиринайсетъ метра! Отъ опашката до главата единайсетъ метра! Всичко двајсетъ и петъ метра!

Хората не могатъ да устоятъ на изкушението. Полузамајани, полуизплашени, тѣ пристѣпватъ съ свити сърдца задъ дрипавитѣ завеси на палаткитѣ, кждето се криятъ чудеснитѣ изненади на тоя пѣстъръ и недействителенъ свѣтъ.

Асадуръ Трембелянъ върви като на сънъ изъ навалищата: ушитѣ му звѣнятъ, очитѣ му сж широко разтворени като на сомнамбулъ. Предъ входа на една палатка съ зелени колони, той се спира и чете грамаднитѣ бѣли букви подъ образа на нѣкаква женска глава съ разплетени коси:

МУЗЕУМЪ „ТАНАГРА“

Невиждана досега сензация!
Никаква оптическа измама!

Мадамъ Лили
е обекта,
който 40 дни престоя
въ гробницата на Далай-Лама
въ Бомбай!

Да влѣзе ли или да остане? Женската глава, изрисувана съ зловеща не-

сръчностъ надъ колонитѣ на палатката, се огъва леко отъ вѣтъра и сякашъ му кима да влѣзе. Асадуръ Трембелянъ се качва по тритѣ дървени стѣпала, купува си едно червено билетче, и полутѣмниятъ отворъ на завесата го всмуква въ примамливата си неизвестностъ.

Нѣколко мига той крачи почти пипнешкомъ, сетне предъ погледа му се открива съвсемъ неочаквано едно вълшебно зрелище. Въ дълбокъ дървенъ ковчегъ, боядисанъ съ златна боя, лежи полугола жена съ притворени клепахи и съ сочни цинобърни устни. Намазаното ѝ съ бѣлило лице напомня лакирания образъ на карнавална маска, широкитѣ ѝ рамене сж покрити съ тънъкъ воалъ, презъ който прозира восъчната мекота на плътта ѝ. Тая жива кукла диша тежко, и едритѣ портокали на гърдитѣ ѝ ще се прѣснатъ сякашъ подъ атлазеното ѝ елече. Жената лежи неподвижно, разплетенитѣ ѝ руси коси заливатъ ржцетѣ ѝ, две стари пантофки отъ избѣлѣло мораво кадифе се подаватъ въ края на ковчегъ, кждето сж събрани нозетѣ на изпънатото тѣло.

Онѣмѣли отъ учудване, запленени въ нѣкакво странно очарование, посетителитѣ обикалятъ бавно около златния ковчегъ. Очитѣ имъ сж впити въ спящата хубавица.

изгрѣла като знамение между сивитѣ стени на бедната палатка. За пръвъ пѣтъ лицето на Асадуръ Трембелянъ пламва и се облива съ руменина, ноздритѣ му потреперватъ, зеницитѣ му се помжтватъ. Разголената плѣтъ на жената въ ковчега събужда у него едно парливо чувство, което разтапя всички клетки на тѣлото му въ сладка и мжчителна тревога. Докато той стои прехласнатъ и се мжчи да овладѣе внезапно бликналата си страсть, единъ човѣкъ въ жълта мантия и съ алена чалма на главата издига театрално ржка и обяснява на публиката:

— Уважаеми господа! Предъ васъ се намира жената на абисинския консулъ въ Мадейра, всемирно известната мадамъ Лили, чиято покъртителна история бѣ подробно описана отъ вестниците преди нѣколко години. Както си спомняте, мадамъ Лили е пѣтувала съ керванъ презъ Сахарската пустиня, когато изъ единъ оазисъ изскачатъ насреща ѝ пирати, избиватъ по най-звѣрски начинъ тѣлохранителитѣ ѝ, а самата нея пленяватъ и продаватъ за два милиона лири стерлинги на страшния магьосникъ, хиромантъ и мормонтъ Далай-Лама въ Бомбай. Разбира се, негово превъзходителство абисинския консулъ организира веднага по-

теря и трѣгва по следитѣ на изгубената си жена, но за нещастие цѣлата негова експедиция попада въ епицентъра на единъ тайфунъ, кждето загива при най-трагични обстоятелства. Тогава, именно, прочутиятъ филантропъ лордъ Базилико Фунта се интересува отъ случая и съ помощта на единъ отредъ доброволци успѣва да проникне въ непристъпната пещера на магьосника Далай-Лама, разположена срѣдъ скалиститѣ върхове на високитѣ бомбайски планини. Съ рискъ на живота си, лордъ Базилико Фунта влиза въ пещерата, обезглавява страшния магьосникъ и се спуща въ подземната гробница, за да спаси невинната жертва. Следъ дълга и опасна борба съ драконитѣ, прочутиятъ филантропъ наистина сполучва да се добере до златния саркофагъ, въ който мадамъ Лили е лежала цѣли четиридесетъ дни като египетска мумия. Най-сетне нещастницата бива дигната и пренесена въ Европа, но и до днесъ още тя продължава да се намира въ сжщото тежко каталептично състояние. Уважаеми господа! Феноменалната жена, която виждате сега предъ себе си, спи непробуденъ летаргически сънъ, благодарение на заклинанията, съ които я е омагьосалъ завинаги нейниятъ похитителъ

Далай-Лама. Най-известниятъ свѣтовни лѣкари и професори сж правили опити да я събудятъ, но за съжаление това не имъ се е удало. Мадамъ Лили спи вече пета година, безъ никаква опасностъ за нейното здраве. Кръвообръщението ѝ е съвсемъ правилно, и пулсътъ ѝ е нормаленъ. Това може всѣки да установи, тукъ нѣма никаква оптическа измама, уважаеми господа! Моля, заповѣдайте и провѣрете биенето на сърдцето ѝ!

Човѣкътъ съ алената чалма отдрѣпва леко крайчеца на воала, който обвива като димъ раменетѣ на живата кукла. Хипнотизираниѣ посетители гледатъ унесено мжченицата и не мърдатъ отъ мѣстата си. Необикновената история на тая жена звучи все още въ ушитѣ имъ, и разпаленото имъ въображение ги разхожда изъ далечната пещера на страшния магьосникъ Далай-Лама.

— Моля, господа, не се страхувайте! — подканя повторно човѣкътъ съ чалмата, като протѣга ржка и я слага върху гърдитѣ на жената въ ковчега. — Всѣки отъ васъ може лично да провѣри, какъ бие сърдцето на мадамъ Лили!

Публиката се раздвижва. Единъ по единъ, присѣдстваващитѣ се опомнятъ и се надвесватъ надъ златния ковчегъ. Про-

тѣгатъ ржце и запечатватъ изпотенитѣ си длани върху топлата грѣдь на спящата вълешбница.

— Бие ли бе, Стояне? — шепне нѣкой.

— Бие. Сжщо като на живъ човѣкъ.

Асадуръ Трембелянъ преглъща смутено и самъ се приближава до мадамъ Лили. Зашеметяващо ухание облѣхва лицето му, когато той се навежда надъ нейното стройно тѣло, разтопено сякашъ въ ковчега. Прѣститѣ му докосватъ предпазливо бѣлата мраморна плѣтъ, сетне се впиватъ въ атлазеното елече. Една огнена трѣпка го разтѣрса до обезумяване, нѣщо го стисва за гърлото, и изведнажъ въ замѣглениа му мозѣкъ проблѣсва нелепата мисль да се хвърли върху тая полугола жена, да я захапе, да я разкъса. — — —

Но какво е това? Миражътъ изчезва, и щастieto се изпѣлзва изъ ржцетѣ му. Въ сжщия мигъ, въ палатката се втурва нѣкакъвъ запѣхтѣнъ човѣкъ съ прошарени мустаци, съ мазенъ каскетъ на главата и въ окжсани дрехи. Едрата му възбудена фигура изпѣлва неочаквано цѣлата палатка, и всички наоколо ставатъ съвсемъ малки като джуджета. Великанътъ се спуща право къмъ човѣка въ жѣлтата мантия, хваща го за гушата и му удря нѣколко плесници. Човѣкътъ въ мантията поблед-

нява, и алената му чалма провисва смѣшно задъ врата му.

Публиката замръзва въ нова изненада. Никой не може да разбере, какво става. Асадуръ Трембелянъ се дръпва като ужилень отъ ковчега и се залепва о дебелията греди на палатката.

— Мръсникъ! — крещи мжжътъ съ прошаренитъ мустаци. — Да не мислишъ, че съмъ оженилъ дъщеря си за тебъ, да я показвашъ по панаиритъ! Пиянкаджия! Не те е срамъ! Въ тюрмето ще те закарамъ, да знаешъ!

И веднага следъ това великанътъ връхлита върху жената на абисинския консулъ, сграбчва я за ухото и я измъква изъ златния ковчегъ.

Жената отваря очи и се събужда. Разголена, съ разплетени коси и съ изкривено отъ бѣсъ лице, тя се изскубва изъ грубата лапа на нападателя си и изпищява съ дрезгавия гласъ на уличница:

— Да се махашъ отъ тука, идиотъ! Всѣки печели хлѣба си, както може!

— Кой? Азъ ли да се махамъ? — озгбва се бащата, и брадясалиятъ му образъ става страшенъ. — Азъ ли да се махамъ? — повтаря въ просъница той и блѣсва дъщеря си въ платнената стена.

Палатката потреперва. Едва сега човѣкътъ въ жълтата мантия идва на себе си. Като изневидѣлица, въ ржката му се издига тежъкъ желѣзенъ лостъ. Той пристѣпва настрѣхналъ до мжжа съ каскета и стоварва лоста върху главата му.

Посетителитъ свиркатъ. Илюзията на чудесното зрелище е опръскана съ кръвъ. Действителността е по-силна отъ измислицата. Явява се полиция. Какъвъ е тоя скандалъ?

Човѣкътъ въ жълтата мантия излиза напредъ, воденъ отъ двама стражари. До него залита ранениятъ и пипа уплашено окървавеното си лице, каточе иска да се увѣри, дали не го е изгубилъ. Следъ двамата мжже върви жената отъ златния ковчегъ, облѣчена въ мръсна зелена рокля. Сега тя е като всички други жени.

Минаватъ нѣколко часа, и на мѣстото на палатката остава само единъ черенъ квадратъ отъ гола земя, съ четири бѣли колчета по жглитъ.

— — —

Тая вечеръ Асадуръ Трембелянъ не свири съ мандолината. Той лежи въ леглото си, гледа тавана, и една студена мисль капе дълбоко въ мозъка му като неспирна дъждовна капка въ водосточна трѣба: „Всѣки печели хлѣба си, както може“.

После Асадуръ заспива. Презъ съня му минава единъ златенъ ковчегъ. Една жива гола кукла. Единъ човѣкъ въ мантия. Единъ грозенъ мжжъ съ каскетъ и съ окървавено лице. И всичко това се върти отъ нѣкакво грамадно назжбено колело — също като колело на часовниковъ механизъмъ — и потъва въ мракъ.

ЗАЩО ОСТАНАХЪ БЕЗЪ ДВОЙНИКЪ

Бѣше ми се случила нѣкаква неприятна история, та затова отидохъ при ясно-видеца за съветъ. Нека си призная, азъ прекрачихъ прага на стаята му съ известно смущение, сякашъ влизахъ голъ въ нѣкоя публична баня, за да изложа на показъ скрититѣ по тѣлото ми недостатъци. Защото тоя нашенски Нострадамусъ, съ червена брадица и съ голѣма крушообразна глава, притежаваше наистина рѣдкия даръ да отгатва съ най-изобличителни подробности миналото, настоящето и бъдещето на човѣка и дори да доказва, дали еди-кой си е билъ въ далечното си прераждане фараонъ или гжска.

Ако щете вѣрвайте, но още щомъ влѣзохъ въ кабинета на ясно-видеца, и моитѣ опасения се сбжднаха. Той ме изгледа нѣкакъ подозрително, покани ме да седна на едно разглобено кресло, а самъ седна на друго, точно срещу менъ, после затвори очи и изпадна веднага въ трансъ.

— Отдавна-отдавна, преди милионъ години, ти си билъ паякъ, — започна съ задавенъ гласъ ясновидецътъ. — По късно си станалъ глиганъ, а днесъ безспорно си човѣкъ.

Азъ седѣхъ като на тръне. Чувствахъ, че сърдцето ми ще се прѣсне отъ вълнение. Можехъ ли нѣщо да възразя на тоя, който говорѣше съ такава непоколебима увѣреностъ за моето нѣкогашно битие? Слава Богу, рекохъ си, че поне сега не съмъ бълха или леопардъ, а истински, здравомислящъ човѣкъ, който свири дори на хармоника и е редовенъ членъ на съюза на страдащитъ отъ неизлѣчими мазоли. Обърнахъ се цѣлъ на слухъ и зяпнахъ ясновидеца въ устата, за да узная, какви изненади ми готви коварното бждеще.

А ясновидецътъ въздѣхна многозначително, като че искаше да каже: „Ей сега, приятелю, ще те окача на бесилката“, следъ това потъна отново въ своята пророческа агония, и по устнитъ му заигра предишния тайнственъ шепотъ.

— Но макаръ и да си човѣкъ, — продължаваше той, — ти, все пакъ, си оставашъ една заблудена овца, която се е откъснала отъ стадото си и върви къмъ неминуема гибелъ. Да, ти си най-нещастния отъ нещастнитъ, ти си живъ мъртвецъ, ти

си вампиръ! — добави внезапно ясновидецътъ, като отвори очи и ме жегна състрадателно съ занесения си погледъ.

— Но какво означава това? За Бога, кажете, какво се е случило? — извикахъ уплашено азъ и скочихъ отъ креслото.

— О, безумнико! — отвърна все съ сжщата библейска интимностъ пророкътъ. — Случило се е това, което се случва само съ пигмеитъ и съ пропадналитъ типове. Ти нѣмашъ двойникъ, разбирашъ ли? Твоятъ етеренъ двойникъ е изчезналъ, потъналъ е въ дънъ-земя, избѣгалъ е може би на нѣкоя планета. Сега ти съществувашъ само съ физическото си тѣло и приличашъ на яйце безъ черупка, на водопадъ безъ вода, на тѣпанъ безъ кожа, чувашъ ли?

Цѣлата стая се завъртѣ изведнажъ предъ очитъ ми. Азъ се отпуснахъ съ покосени нозе въ креслото, и зжбитъ ми затракаха отъ ужасъ. Яйце безъ черупка, водопадъ безъ вода, тѣпанъ безъ кожа! Я го вижъ ти, какъвъ подлецъ билъ моя двойникъ! Отлжчилъ се, значи, най-безцеремонно отъ тѣлото ми, а азъ продължавамъ да си живѣя съвсемъ спокойно, като че всичко ми е въ редъ. Чакай, ще го науча азъ мошеника. Само да ми падне въ ржцетъ.

— Извинете, — обърнахъ се азъ къмъ

ясновидеца, — не можемъ ли нѣкакси да го върнемъ? Тѣй, напимѣръ, съ нѣкоя молитва или съ нѣкое заклинание?

— Уви! — рече мрачно адептътъ. — За всичко туй си виновенъ ти самъ. Твоятъ разгуленъ и пороченъ животъ, твоето пиянство, картоиграчество и неспирнитѣ ти любовни похождения сж спрѣли течението на магнитния ти токъ, който, както е известно, е живата връзка между физическото ти тѣло и етерната ти обвивка. Тая, именно, връзка не съществува сега у тебе, и затова твоятъ нещастенъ двойникъ ще се скита изъ пространството до тогава, докато въ разкапаната ти отъ удоволствия плътъ не бликнатъ отново благодатнитѣ магнитни сили.

Лицето ми пламна отъ срамъ. Кой дяволъ ме караше да идвамъ тукъ и да показвамъ кирливитѣ си ризи предъ тоя човѣкъ, на чието професионално мълчание едвали можехъ да разчитамъ.

— Да не би да има нѣкакво недоразумение, — опитахъ се да го заблудя азъ, като извадихъ кърпичката си и започнахъ да трия избилата по челото ми потъ. — Понѣкога наистина си посрѣбвамъ, върно е, че и на покеръ обичамъ да играя ала — — —

— Мълчи! — тропна гнѣвно съ кракъ

ясновидецътъ. — Зная те много добре какъвъ си, та нѣма защо да ми се докарвашъ. Въпросъ не става тукъ за нѣкакви петъ-шестъ чашки вино — по толкова пия и азъ, само че денемъ. А ти, какво? Ти се наливашъ като смокъ и играешъ на карти като таласъмъ по цѣли нощи. Тѣкмо тогава, когато тѣлото ти има найголѣма нужда отъ почивка и когато магнитния ти токъ трѣбва да облива всички спящи клетки на твоя организъмъ. Пъкъ не стига всичко туй, ами още и съ любовни авантюри — — —

— Разкайвамъ се! О, горчиво се разкайвамъ! — завикахъ азъ, пребледнѣлъ като смъртникъ при мисълта, че моятъ събеседникъ ще набоде върху вилицата на своето проклето ясновидство още нѣкоя неприлична подробностъ изъ живота ми. — До днесъ азъ бѣхъ не само една заблудена овца, но дори нѣщо по-лошо — таласъмъ, върколакъ, свиня, червей, молецъ, както щете. Ала отсега нататъкъ ще стана благочестивъ човѣкъ и ще изпълнявамъ всички повеления на евангелието. Моля ви само, помогнете ми да си върна отново магнитния токъ, а заедно съ него и моя изгубенъ двойникъ!

Ясновидецътъ стана бавно отъ креслото си и пристѣпи тържествуващъ до менъ.

— Добре, — рече той, като сложи ржка на рамото ми. — Понеже ти се разкайваш, и твоето разкаяние иде направо отъ сърдцето ти, азъ ще ти помогна. Отъ днесъ нататъкъ ти ще почнешъ да пиешъ бжзовъ чай, и пресъхналия ти магнитенъ токъ ще се възобнови въ най-скоро време. Когато усѣтишъ, че нѣщо вземе да те гъделичка по шията, ще дойдешъ пакъ тукъ, да видимъ, дали двойникътъ ти се е върналъ.

— Благодаря ви много! — извикахъ просълзенъ азъ и мушнахъ въ ржката на пророка една столова банкнота, която си бѣхъ приготвилъ още отъ кжци. — Позволете ми само да ви запитамъ, какъ да пия чая: преди ядене или следъ ядене? И после, по колко супени лъжици дневно?

— Ще го пиешъ въ всѣко време и безъ мѣрка, — промълви съ примрежени очи ясновидецътъ, като спусна ловко въ джоба си банкнотата. — Бжзовиятъ цвѣтъ е напоенъ съ астрални лжи, бжзовиятъ цвѣтъ се намира подъ магнитното влияние на Юпитера, бжзовиятъ цвѣтъ пречиства нашата карма, — шепнише въ просъница той.

— — —

Дяволъ да го вземе, мислѣхъ си, като се прибрахъ въ кжци и се тръснахъ раз-

небитенъ на леглото. Всѣки простакъ, значи, си има двойникъ, а азъ нѣмамъ. Разни файтонджии, хамали и куминочистачи се загърнали въ етерна обвивка, а моя милостъ подсмърча и се излага предъ ясно-видчитѣ. Тѣй ли? Чакай да видимъ. Ще се откажа азъ отъ всички земни радости и плътски наслади, ще се наливаамъ отъ сутринъ до вечеръ съ бжзовъ чай и ще си чистя кармата, но въ края на краищата ще спечеля изгубения си двойникъ и ще го направя на пихтия, та ако ще после и въ манастиръ да отида.

Речено-сторено. Купихъ си азъ сто-тина килограма бжзовъ цвѣтъ, складирахъ го въ килера и започнахъ да го варя като магесникъ на примуса. Варѣхъ цвѣтъ — пиехъ чай, варѣхъ цвѣтъ — пиехъ чай, докато по едно време усѣтихъ, че червата ми се премѣтатъ и издаватъ едни особени звуци, напомнящи далечно жабешко крякане.

— А-ха, — рекохъ си. — Ето, магнитниятъ токъ тръгна вече по тѣлото ми.

И окураженъ отъ това знаменателно явление, азъ загълтахъ съ още по-голѣма охота горчивитѣ астрални лжи на вълшебното питие.

На четвъртия день вечерята, тъкмо поливахъ бегонията на прозореца, и изведнажъ почувствувахъ, че нѣщо ме гъде-

личка по шията. И не само ме гъделичка, но ме и хапе.

— Двойникътъ, двойникътъ, — помислихъ си азъ и се усмигнахъ самодоволно. — Върна ли се най-сетне, негоднико? Ще те науча азъ, какъ се бѣга чакъ въ космоса. Имай само малко търпение, да разбера, къде си.

И извънъ себе отъ радостъ, азъ захвърлихъ каната съ водата, грабнахъ си шапката и изтичахъ при ясновидеца. Бѣше вече твърде късно, та затова заварихъ човѣка въ неудобно положение. Миеше си краката и съвсемъ не очакваше посещения.

— Добъръ вечеръ! — извикахъ запъхтѣнъ азъ. — Извинете. Не бихъ се осмѣлилъ да ви безпокоя по това време, ако работата не бѣше бърза. Ей-сега, преди нѣколко минути, усѣтихъ, че нѣщо ме гъделичка и ме хапе по шията. Моля, провѣрете, дали двойникътъ ми не се е върналъ.

Ясновидецътъ се изправи въ легена и ме изгледа навжсено.

— Никакъвъ двойникъ нѣма! — каза той. — Туй, дето те хапе, е обикновена дървеница. Бръкни въ шията си и ще видишъ.

И действительно, като бръкнахъ въ

шийта си, азъ извадихъ оттамъ една голѣма дървеница, цѣла напита съ кръвъ.

— Пъкъ ти не се отчайвай, — помъчи се да ме успокои адептътъ, като видѣ изписаното по лицето ми разочарование. — Продължавай да пиешъ чай и не се грижи за нищо. Двойникътъ ще си дойде.

Ала минаха дни и седмици, и отъ двойника нѣмаше нито следа. Азъ продължавахъ да гълтамъ най-добросъвѣстно бжзовия чай, дори стигнахъ до тамъ, че започнахъ да се подувамъ отъ прекомѣрно пиене. Магнитниятъ ми токъ бликаше вече съ такава сила, че ми създаваше хиляди неподозирани неприятности: по менъ се лепѣха всевъзможни желѣзни предмети като по истински магнитъ, часовниците спираха въ мое присѣствие, кучетата виеха насреща ми съ подвити опашки. И все пакъ, бѣглецътъ не се явяваше.

— Вижте какво, — казахъ веднажъ на ясновидеца, при когото прескачахъ честичко за провѣрка. — Имамъ една идея. Намислилъ съмъ да потърся моя двойникъ чрезъ вестниците. Просто, ще дамъ едно обявление и ще го замоля да се върне при мене, като му обещаая, че нѣма да го наказвамъ за неблагоприятието му.

— Щомъ нѣмашъ търпение, прави, каквото искашъ! — отсѣче сърдито про-

рокътъ. — Ти се отнасяшъ несериозно къмъ окултнитъ закони.

Съ рискъ да си навлѣка нѣкоя нова беда на главата, азъ седнахъ предъ пи-смената си маса и написахъ на единъ листъ:

ДО МОЯ ИЗГУБЕНЪ ДВОЙНИКЪ

„Тѣй като всички почтени хора си иматъ етерни двойници и се гордѣятъ съ тѣхъ, умолявамъ моя двойникъ, който е напусналъ неизвестно кога и по какви причини тѣлото ми, да се завърне незабавно при менъ, като му обещавамъ да не го наказвамъ за неблагоприятната му постѣпка, нито пъкъ да му искамъ каквито и да било обяснения за досегашното му отсъствие. Въ противенъ случай, заявявамъ, че го държа отговоренъ за всички морални вреди, които неговото самоволно отлъчване би ми нанесло отъ днесъ нататѣкъ“.

На следния день горното обявление излѣзе напечатано въ всички вестници и, за моя най-голѣма изненада, още сѣщата вечеръ то даде своя блѣскавъ резултатъ.

Бѣхъ се изтегналъ на кушетката и четѣхъ най-новитѣ изследвания върху твърдостъта на човкитѣ у пингвинитѣ, когато неочаквано единъ ясенъ мъжки гласъ извика на самото ми ухо:

— Азъ съмъ тукъ!

Понеже знаехъ, че освенъ менъ въ стаята нѣма никой другъ, изпуснахъ уплашено книгата и скочихъ мигомъ на нозетѣ си.

Отсреща, въ жгѣла, стоеше едно странно човѣкоподобно сѣщество: съвсемъ прозрачно, едва забележимо, направено сякашъ отъ много тънко стѣкло. Презъ него се виждаха, като презъ нѣкакъвъ чудноватъ прозорецъ, всички предмети върху етажерката.

— Ахъ, тѣй. Значи, вие сте моя двойникъ? — казахъ успокоенъ азъ, като пристѣпихъ напредъ и подадохъ на госта си единъ столъ. — Моля, седнете!

— Не, благодаря, — отвърна двойникътъ. — Следъ малко ще си вървя, но преди това искамъ да ви обясня нѣкои нѣща, които безспорно ви интересуватъ.

— Какъ тѣй ще си вървите? — извикахъ изуменъ азъ. — Вие, струва ми се, знаете, де ви е мѣстото? Престанете да ме измъчвате повече съ вашитѣ капризи! Оттукъ нѣма да мърдате, чувате ли?

— Съжалявамъ много, но не мога, — каза етерниятъ човѣкъ. — Азъ съмъ на служба въ митрополията и тамъ ще остана още дълги години. Дойдохъ само да ви кажа да не си прѣскате паритѣ за обявления и да не пиете вече бжзовъ чай, защото всичко е напразно.

— Въ митрополията ли? — изкрещѣхъ азъ, побѣснѣлъ отъ гнѣвъ. — Следъ всичко

туй, което ми направихте, вие се опитвате и да се подигравате съ менъ?

— Нѣмамъ никакво желание за подигравки, — рече спокойно стъкленото сжщество. — Говоря ви самата истина. Негово високопреосвещенство митрополитъ Йеронимъ обича твърде много шампанското и други нѣкои земни удоволствия, та затова си е изгубилъ двойника. А едно духовно лице като него, което отслужва молебени, открива въздържателни конгреси и държи речи за човѣшкитѣ добродетели, не може да се движи изъ обществото безъ двойникъ. Я си представете, че го види нѣкой ясновидецъ, или нѣкой ангелъ, или дори самъ Господъ? Ще го тикнатъ още приживе въ пѣкала, и тогава доброто име на църквата ще се оскверни отъ злитѣ езици. Не, нека бждемъ истински християни и да помагаме на ближния си, както гласи божията заповѣдъ. Азъ ще бдя надъ дѣдо владика до края на неговия свѣтски животъ на земята и ще озарявамъ физическото му тѣло съ най-невинна астрална аура. А сега сбогомъ, и не ме търсете повече!

При тия думи моятъ двойникъ се стопи и изчезна отъ стаята.

ТОВА СЕ СЛУЧИ ВЪ ЛАМПАДЕФОРІЯ

Разгърнете който искате атласъ и потърсете въ него страната Лампадефорія. Ей Богу, ще си изгубите само времето, тъй като Лампадефорія не е отбелязана въ никоя географска карта.

А все пакъ Лампадефорія сжествува. И не само сжествува, но е населена дори съ хора, които приличатъ въ всѣко отношение на хората отъ другитѣ културни страни. Лампадефорцитѣ познаватъ Спенсера и Бетховена, самолета и радиото, футбола и тангото. И тѣ, като насъ, живѣятъ въ високи бетонени здания, ходятъ на кино, плащатъ данѣци, женятъ се, биятъ се, размножаватъ се по общото правило на гражданската етика, — съ една речъ, лампадефорцитѣ сж прекрасни люде.

Ако нѣкога английскиятъ хуманистъ Томасъ Моръ създаде въ своята „Утопия“ чудесния образецъ на една идеална държава, ние пъкъ ще посочимъ за примѣръ на останалитѣ страни държавата Лампадефорія, кждето нѣма криза и кждето всички се радватъ на нечувано благоден-

ствие. Впрочемъ, кризата свирепствуваше и тамъ, но благодарение на хитроумнитѣ мѣрки, взети отъ лампадефорскитѣ управници, тая почти загиваща страна се превърна за кжсо време въ сжщинска райска градина.

Ала нека започнемъ разказа си отъ ония далечни дни, когато Лампадефория се намираше въ навечерието на пълна стопанска катастрофа. Тогава, знаете, вътрешното положение на страната бѣше по-лошо отъ бедствено. Всѣки день се затваряше по единъ магазинъ, всѣки три дена — по една фабрика. Безработицата бѣше взела такива грамадни размѣри, че най-сетне и самитѣ министри рискуваха да останатъ безъ работа. Последната опасностъ, изглежда, накара лампадефорскитѣ държавници да се замислятъ по-сериозно за своето бждеще и въ връзка съ това — да потърсятъ нови срѣдства за спасението на народа. Следъ дълги заседания и немуморни бдения въ парламента, единъ отъ министритѣ на Лампадефория, който минаваше за мждъръ човѣкъ, скочи отъ стола си, удари съ юмрукъ върху зелената заседателна маса и извика съ ликуващия гласъ на Архимеда:

— Еврика!

На другия день, по улицитѣ на лампадефорската столица се появи следния паметенъ манифестъ:

„Лампадефорци! Свѣтовната криза шестува като зла чума по цѣлото земно кълбо. Тя не пожали и нашата хубава страна, която преживѣва дни на тежки изпитания. Празнитѣ желѣзни каси въ държавната хазна напомнятъ надгробни паметници на нашето нѣкогашно благополучие. Мнозина отъ васъ гладуватъ, защото сж останали безъ работа, а държавата е безсилна да имъ се притече на помощъ. Но нека това не отчайва никого. Въ днешния трагиченъ моментъ отечеството се нуждае отъ хора съ несъкруσιμο самообладание и съ твърда вѣра въ щастливото бждеще. Безработни граждани на Лампадефория! Дигнете гордо глави и хвърлете погледъ къмъ безкрайнитѣ родни поля — едничкото благо, което ви е останало. Идете всички тамъ, и докато трае кризата, яжте до насита тлѣстата сочна трева, съ героичното съзнание, че вършите единъ великъ патриотиченъ подвигъ. Грядущитѣ поколѣния ще си спомнятъ съ сълзи на очи за васъ, и имената ви ще свѣтятъ съ златни букви въ славната история на нашия народъ. Нека Богъ

ви закриля и подслажда съ повече витамини тревата, която ще пасете. Аминъ!

Кактусъ I,
Кралъ на Лампадефория“.

— — —

— Ура! — закрещѣха радостно безработнитѣ лампадефорци и захвърляха шапките си високо въ въздуха. — Да живѣе нашиятъ любимъ владѣтель Кактусъ! Да живѣятъ нашитѣ мъдри управници! Да живѣе Лампадефория!

Скоро, по всички кѣтища на лампадефорското кралство се издигнаха трибуни, а на трибунитѣ се възкачиха като на черковни амвони видни вегетариански оратори, които започнаха да славословятъ своето учение и да доказватъ, че растителната храна облагородява човѣка и продължава живота му на земята съ цѣли десетилѣтия. Специално за тревата въ Лампадефория, ораторитѣ изказваха най-ласкави мнения. Тѣ я сравняваха по хранителность ту съ месото на пѣдпѣдка, ту съ яйцата на нѣкаква кокошка отъ несъществуваща порода.

Разбира се, всички тия блестящи речи на апостолитѣ на вегетарианската идея отзвучаха безъ особенъ ефектъ въ пространството, тъй като лампадефорцитѣ притежаваха и безъ това твърде силно

развити чувства на родолюбие и на граждански дългъ. Трогателнитѣ слова на отпращения къмъ тѣхъ манифестъ бѣха предостатъчни, за да ги накаратъ да ядатъ не само трева, но дори и магарешки трѣне. Съ пѣсни и музики, безработнитѣ лампадефорци потеглиха въ стройни редици къмъ широкитѣ родни полета, които се зеленѣеха примамливо въ далечинитѣ предъ замѣгленитѣ имъ отъ гладъ очи. Топлото пролѣтно слънце ги гледаше весело отъ своя небесенъ престолъ и ги кѣпѣше въ лѣжитѣ си. Цѣвналитѣ дървета разтърсваха клонитѣ си надъ главитѣ имъ и ги засипаха съ бѣлитѣ си и розови цвѣтове. Изъ бистрия въздухъ чуруликаха радостно безброй врабчета и лястовици. Цѣлата природа ликуваше и благославяше тоя кръстоносенъ походъ на лампадефорскитѣ безработни граждани, които отиваха да освободятъ гроба на собствената си родина отъ варварското нашествие на кризата.

И когато полетата и равнинитѣ се изпълниха съ народъ, и сочната зелена трева заскърца между жѣбитѣ на гладнитѣ лампадефорци, на небосклона се появи знамение: изведнажъ бѣлитѣ облаци се разкѣсха неочаквано и приеха яснитѣ очѣрвания на грамадни овци, чието при-

зрачно стадо се понесе бавно към плам-
тящия кръг на слънцето.

— — —

По какви загадъчни и необясними
пжтища се сбждна небесното знамение —
това никой не може да каже. Неоспорима
истина е само, че една сутринь безработ-
нитъ лампадефорци осъмнаха преобразени
въ овци. Може би тяхното преображение
се дължеше на нѣкакво скрито свойство
на тревата, която пасѣха, а може би всичко
туй се случи просто, защото живѣемъ въ
вѣка на най-неограниченитѣ възможности.
Въ всѣки случай, фактътъ си остава фактъ,
и ако речемъ да го чоплимъ и анализи-
раме, току вижте, че сме заприличали на
ония кучета, които обичатъ да се въртятъ
понѣкога около опашката си, безъ да
могатъ да я хванатъ.

И тъй, нека преглътнемъ спокойно
невѣроятната случка, и като си дадемъ
видъ на хора, които не се учудватъ на
нищо, да проследимъ съвсемъ хладно-
крѣвно развитиѣ се по-нататѣкъ събития.

Когато новината за превъплъщението
на безработнитѣ граждани стигна до уши-
тѣ на лампадефорскитѣ министри, тѣ
се парализираха отъ радостно вълнение и
дълго стояха съ разтворени уста, безъ да
кажатъ нѣщо. Най-сетне, единъ отъ тяхъ,

а именно тоя, който бѣ озаренъ отъ ща-
стливата идея да се пратятъ лампадефор-
цитѣ на паша, дойде на себе си и рече
съ просълзени очи:

— Азъ предвиждахъ това още въ
самото начало!

Тия негови думи подеждуваха като
амонякъ на останалитѣ министри. Единъ
по единъ, развълнуванитѣ държавни мъже
се пробудиха отъ своя внезапенъ припа-
дѣкъ и зашепнаха пророчески:

— За нашата скѣпа родина настѣп-
ватъ дни на небивалъ стопански разцвѣтъ!

Следъ туй, всички тѣ напуснаха пар-
ламента и се запжтиха вкупомъ къмъ
кралския палатъ, за да съобщятъ на краля
приятната вестъ, че частъ отъ неговитѣ
вѣрни поданици сѣ се превърнали въ
тревопасни животни. Ала негово вели-
ство Кактусъ I, който се славѣше съ име-
то на най-отчаяния брѣмбарологъ въ свѣ-
та, посрещна тая новина съ пълно равно-
душие, тъй като въ това време височай-
шото му внимание бѣ изцѣло съсредото-
чено върху едно току-що пристигнало чер-
вейче отъ Малайския архипелагъ, което
трѣбваше да заеме видно мѣсто въ бога-
тата кралска сбирка съ насѣкоми.

— Наградете ги съ ордени за граж-

данска заслуга! — каза разсърбяно той, като се взираше въ червейчето.

— Но ваше величество, — осмъли се да възрази съ церемониална усмивка президентътъ, — това отличие е нѣкакъ неудобно въ случая, и то само поради обстоятелството, че една овца не може да бжде декорирана съ орденъ.

— Окачете имъ тогава по единъ звънецъ на шията! — извика сърдито краля, който започна да губи нишката на своитѣ научни занимания. — Да, окачете имъ по единъ звънецъ на шията и ме оставете на мира! Чувате ли?

— Тѣй вѣрно, ваше величество! — отвърнаха въ единъ гласъ всички министри, и като се поклониха дълбоко, излѣзоха на прѣсти изъ работния кабинетъ на обезпокоената кралска особа.

Следъ нѣколко часа, лампадефорскитѣ управници хвърчиха съ своитѣ мощни мерцедеси къмъ лагеритѣ на превъплътенитѣ лампадефорци, за да видятъ съ собственитѣ си очи чудото.

Както и трѣбваше да се очаква, министритѣ останаха смаяни отъ гледката, що се откри предъ погледа имъ. Срѣдъ зеленитѣ ливади се разхождаха бавно стотици кротки овци, които хрупаха лакомо буйната трева и отвреме навреме про-

блѣйваха отъ удоволствие. Въ сжщностъ, това не бѣха овци въ пълния смисълъ на думата, а по-скоро нѣкакви митични сжщества съ овчи тѣла и съ човѣшки глави. Нѣкои отъ тѣхъ имаха бради и мустаци, други бѣха съ бръснати лица, трети пъкъ носѣха очила. Би казалъ човѣкъ, че самата Цирцея е докоснала съ вълшебната си пръчица тия доскорошни хора, за да се пошегува съ тѣхното земно битие и да остави на вѣковетѣ още една весела легенда за своето скверно изкуство.

Щомъ съзрѣха луксознитѣ автомобилни коли, страннитѣ сжщества разбраха, че сж удостоени съ посещението на нѣкои високопоставени личности, та затова престанаха да пасатъ и облизаха грижливо устата си съ позеленѣлитѣ си езици. После изтърсиха кждравитѣ си руна и се спуснаха въ стадно безредие къмъ широкото лжкатушно шосе, за да посрещнатъ скжпитѣ гости. На шосето, кждето стоеше вече малката групичка на лампадефорскитѣ министри, всички се наредиха въ шпалиръ, издигнаха опашкитѣ си за почестъ и изблѣяха сякашъ изъ едно гърло:

— Бе-е-е! Добре дошли!

На това сърдечно приветствие, естествено, трѣбваше да отговори самъ министъръ-председательтъ. Той излѣзе напредъ,

малко заруменѣлъ отъ смущение, щипна успокоително адамовата си ябълка като пѣвецъ, който провѣрява гласнитѣ си струни въ фаталната пауза преди започването на концерта, и извика така, както само единъ министъръ-председател можеше да извика въ подобенъ случай:

— Славни граждани на Лампадефория! Моитѣ думи сж безсилни да изразятъ безкрайната признателностъ на лампадефорското правителство, което се прекланя съ възторгъ предъ вашия нечуванъ подвигъ. Въ смиреното си и беззаветно усърдие да бждете достойни синове на земята, която ви е родила, вие сте станали действително неузнаваеми, изгубили сте човѣшкото си подобие, презрѣли сте като истински мждреци житейската суета, проникнати отъ съзнанието, че иманѣщо по-свято отъ вашето лично добруване. И наистина, какво сж земнитѣ удоволствия и наслади, какво сж краткотрайнитѣ радости предъ неувѣхващия блѣсъкъ на онова величие, което озарява главитѣ ви съ ореола на безсмъртието? Вие се себеотрекохте, заради благоденствието на отечеството, и това ваше себеотричане направи отъ васъ незабравими герои на една епопея. Скъпи братя! Отъ името на лампадефорското правител-

ство, азъ се чувствавамъ особено щастливъ да ви поздравя съ новото ви преображение, а отъ името на негово величество кралъ Кактусъ I — да ви поднеса, като знакъ на високо гражданско отличие, по единъ меденъ звънецъ, чийто пастораленъ звънъ ще огласява приятно тишината на вашето идилично усамотение срѣдъ природата. Бждете все така търпеливи и усърдни въ вашата тревопасна дейностъ, за да осъществимъ съ общи усилия предстоящитѣ стопански мѣроприятия на страната, които ще победятъ кризата. Ура!

— Бе-е-е! Ме-е-е! Бе-е-е! До последната минута на живота си ще работимъ все тъй неуморно за благоденствието на нашата скъпа родина! — отвърнаха гордо омагьосанитѣ лампадефорци.

— — —

Следъ нѣколко месеца Лампадефория можеше да бжде наречена съ право обетована земя. Кризата бѣ хваната за ухото и изхвърлена извънъ предѣлитѣ на страната. Потъналитѣ въ паяжина фабрики се отвориха отново: мухлясалитѣ трансмисионни каиши заплющѣха както нѣкога около раздвиженитѣ стоманени колелета на машинитѣ, чиито лостове започнаха своята забравена гимнастика. Нѣмаше вече безработица. На-

всѣкжде царѣше охолство, и магазинитѣ се пълнѣха съ народѣ. Монетната обмѣна бѣше тѣй оживена, че дори фалшификаторитѣ на пари не смогнаха да пушатъ въ обръщение достатѣчно банкноти. Всички ядѣха черѣ хайверѣ и заминаваха за оня свѣтъ съ луксозни погребални коли. Нѣ-какво лудо разточителство бѣ обхванало цѣла Лампадефория.

— — —
Отначало Господѣ не проумяваше, какъ тѣй може да се осжществи безѣ кръвопролитие идеята за социално равенство, и то въ една държава, кждето имаше само нѣколцина социалдемократи. Ала по-късно всичко му стана ясно.

Бѣше тиха лѣтна вечерѣ въ космичното пространство. Дѣдо Саваотѣ седѣше по пижама въ своята резиденция на астероида Церера и играеше шахъ съ дявола. По едно време, тѣкмо когато той искаше да направи голѣмата рокада, сатаната се усмихна лукаво и рече:

— Дѣдо Саваоте, знаешъ ли, че всички държави на земното кълбо се надпреварватъ да купуватъ платове и сирене отъ Лампадефория. Тая страна, ти казвамъ, ще се удави въ злато. Я вземи, че отвори и ти тамъ единъ клонъ отъ рая, дано си пооправишъ малко смѣткитѣ.

— А, тѣй била, значи, работата! — каза бѣлобрадиятъ старецъ, като помѣсти предпазливо едно пионче.

— Тѣй, тѣй, — отвърна дяволътъ и скочи съ шахматното си конче къмъ неприятелския царѣ. — Лампадефорскитѣ министри, знаешъ, най-добре разрешили кризата. Изпратили безработнитѣ граждани да пасатъ трева, а после, когато хората се превърнали въ овци, започнали да ги доятъ и да ги стрижатъ. Отъ вълната правятъ платове, а отъ млѣкото — сирене. Какво ще кажешъ на туй отгоре? Умно измислено, а? По-умно, отколкото самъ азъ бихъ могълъ да го измисля, нали?

— Ехъ, младостъ, младостъ! — въздъхна дѣдо Саваотѣ, и треперещата му ръчка посегна къмъ шахматната дѣска, за да поведе бѣлата царица къмъ черния офицеръ. — Блазе ти, че си още здравъ, та можешъ да ходишъ насамъ-натамъ и да гледашъ, какво става по свѣта! Ами азъ, като съмъ се парализиралъ и все въ количка седя. Това животъ ли е?

— Матъ! — извика тържествуващъ сатаната, и мургавото му лице лѣсна въ злѣчна усмивка.

А Господѣ стисна ядосано дългата си брада и рече:

— Брей, че хитрецъ си билъ! Сякашъ и ти си роденъ въ Лампадефория!

КЖЩАТА ПРИ ПОСЛЕДНИЯ ФЕНЕРЪ

Въ нейната тревясала градина бръмчатъ изгубени пчели, изъ буренитѣ бѣгатъ зли котки, въ разлистениѣ клони на дърветата се биятъ птици.

Вечеръ, прозорцитѣ на кжщата при последния фенеръ лъщятъ като тъмни локви срещу жълтия кржгъ на месеца, и по стенитѣ ѝ играятъ катранени сѣнки.

Тогава призрактъ се явява — една бѣла сѣнка, която минава презъ празнитѣ стаи, разтваря южния прозорецъ на кжщата и се вглежда въ мъртвата нощна картина.

Насреща е езерото, въ чиито тихи води трептятъ звездитѣ на далечнитѣ съзвездия наоколо сж вилитѣ на богатитѣ хора.

Призрактъ стои замисленъ въ рамката на прозореца и се мжчи да си спомни своето минало, изпѣстрено съ толкова победоносни приключения.

Нѣкога легендата за него се носѣше съ суевѣренъ трепетъ отъ уста на уста, и хората се плашеха дори отъ свѣтлината

на фенеря, който чъртае кобни знаци върху вратата на тая запусѣла кжща.

Разбира се, свѣтътъ се измѣни, и днесъ вече никой не говори за привидения.

А щомъ легендата за единъ призракъ изчезне, тогава и самиятъ призракъ престава да сжществува. Наистина, той може да се явява, както по-рано, може да върши чудеса и да се въплѣтява въ най-страшни образи, ала хората не му обръщатъ никакво внимание. Защото, преди всичко, той нѣма биография.

Отъ нѣколко години насамъ, призракътъ въ кжщата при последния фенеръ не е преживѣлъ нито едно приключение и това е истинско нещастие за него.

Той стои затворенъ по цѣль день въ една тъмна стаичка на тавана и чака съ нетърпение вечерята. А вечерята настѣпва, часоветѣ минаватъ, въ кжщата не идва никой. Докато най-сетне пѣтлитѣ пропѣватъ, и бѣлата сѣнка изчезва съ въздишка въ скривалището си.

Понѣкога призрактъ се спуща въ градината и обикаля край дърветата. Той излиза чакъ на пжтната врата, за да изплаши поне нѣкое куче. Но и кучетата сж станали други. Тѣ го лаятъ като обикновенъ минувачъ, а нѣкои дори въртятъ безъ

грижно опашка и се опитват да му лижат нозетъ.

Каква съдба!

И отгоре на всичко туй, самата нощ е изгубила вече своята мистична тайна.

Задъ освѣтенитъ и широко разтворени прозорци на съседнитъ вили се виждатъ танцуващи жени и мъже.

Десетки грамофони оскверняватъ тишината.

Въ говорителя на единъ радиоапаратъ хърка нѣкакъвъ задавенъ гласъ отъ Англия.

— — —

Единъ юлски следобѣдъ, когато продавачитъ на лимонада спятъ съ отворени уста подъ голѣмитъ си червени чадъри край брѣга на езерото, предъ кжщата при последния фенеръ спира единъ автомобилъ

Отъ автомобиля слиза непознатъ човѣкъ — високъ, пригърбенъ, съ тѣсно чело и съ низко остригана коса, която стърчи като четка. Червеното му лице лъщи отъ потъ, подъ горната му устна се усмиватъ два голѣми зѣба, малкитъ му продълговати очи мигатъ срещу слънцето.

Автомобилътъ отфучава изъ широката прашна алея, и непознатиятъ човѣкъ стои задъ барикадата на три платнени куфара, омотани съ вжета.

Следъ мигъ, той разтваря пжтната

врата на кжщата при последния фенеръ и се скрива ведно съ куфаритъ си въ дъното на градината.

Призракътъ разбира, че въ неговия домъ е дошелъ отдавна чакания гостъ. Той се разхожда изъ стаичката си и брои нетърпеливо минутитъ до настѣпването на вечерята. Всички клетки на неговата етерна плътъ треперятъ отъ радостъ при мисълта за близкото приключение.

Долу, прозорцитъ на стайтъ се разтварятъ, и крилата имъ се блѣска въ изкъртенитъ корниз, чува се тропотъ, вратитъ се затварятъ съ трѣсъкъ.

Непознатиятъ минава по тѣсната дървена стълба и слиза въ градината.

Той гледа дълго върховетъ на дърветата, надъ които се разтваря безкрайно синьо небе, прошарено съ бѣгащи облаци, сетне навежда глава и крачи замишленъ изъ тревясалитъ пжтеки.

Тънкитъ му вежди се изпъватъ, прерѣзватъ челото му и се забиватъ въ острицата му черна коса.

— — —

Месецътъ играе като голѣма златна риба въ огледалнитъ води на езерото.

Грамофонитъ лаятъ срещу неговия небесенъ образъ и заливатъ тишината съ игривитъ звуци на най-новитъ шлагери.

Призракът напуска скривалището си и броди тържествено из праздните стаи като всички стари видения, които спазват церемониала на своите нощни подвизи.

Дрънката ръждясали желязни вериги, стъклата на прозорците звънят в изгнилите си рамки.

Когато блата сѣнка се приближава до стаята с южния прозорецъ, вратата се разтваря бавно предъ стъпките ѝ, и тя се изправя огромна и грозна на прага.

До самия прозорецъ седи човѣкътъ с тѣсното чело и пише нѣщо върху малка кржгла маса, отрупана с книги.

Човѣкътъ дига глава, облѣхнатъ отъ внезапния тайнственъ вѣтръ, гледа призрака, трие очите си и се навежда отново надъ работата си.

А призракътъ говори страшно, и неговиятъ гласъ долита сякашъ изподъ земята.

— Кой сте вие и кой ви дава право да смущавате моя покой? Знаете ли, че още преди изгрѣвъ слънце вие не ще бждете между живите?

Човѣкътъ с тѣсното чело захвърля писалката, изпѣва дългитѣ си нозе подъ масата и се заглежда въ пламѣка на мъждивата газена лампа предъ себе си.

— Покой — — — Покой — — — бѣбри на носа си непознатиятъ. — Поня-

тията „покой“ и „равномѣрно праволинейно движение“ губятъ всѣкакъвъ смисълъ, защото ние не можемъ да установимъ съ положителностъ, въ кое отъ тия две състояния се намира дадено тѣло. Тия две понятия ставатъ относителни, сиречь, такива, които добиватъ реално значение само тогава, когато говоримъ за движение или за покой и въ сѣщото време имаме предъ видъ известна координатна система. — — —

Да-а-а — — —

Тоя неочакванъ отговоръ пада като заклинание върху призрака и го смразява на мѣстото му. Ала веднага следъ това, той прекрѣчва смѣло въ срѣдата на стаята, изъ очите му лумватъ зелени пламѣци, ржцетъ му се разперватъ като корени, съ дълги до земята прѣсти.

— Какъ? Вие се осмѣлявате да се гаврите съ менъ? Не ме ли виждате, кажете, не ме ли виждате, а?

Едва сега човѣкътъ става отъ стола си, двата му голѣми зѣба се усмихватъ, той прекрѣчва дланъ по косата си и говори разсѣяно:

— Да — да — — — да — да. — — — Струва ми се, че виждамъ нѣщо като мъгла.

— По дяволите! — гърми сърдитиятъ гласъ на призрака. — Вие виждате предъ себе си не мъгла, а едно отъ най-страш-

нитѣ видения, разбирате ли, единѣ призракъ, който е сжщо тѣй действителенъ като васъ!

— Въ никакъвъ случай не мога да се съглася съ това, — отвръща спокойно упоритиятъ гостъ и сѣда отново на мѣстото си.

Той протѣга ржка къмъ голѣмата тенекена кутия върху масата, изважда оттамъ цигара, запалва я и хвърля небрежно горящата кибритена клечка презъ отворения прозорецъ. Сетне смуква дълбоко две синкави кълбета димъ, взима писалката и почва да пише, като говори високо:

— Да видимъ сега, въ какво отношение се намира общиятъ принципъ на относителността къмъ частния принципъ, който разгледахме по-рано. Последниятъ ни доказва, че, при описанието на природнитѣ явления, ние можемъ съ еднакво основание да употребимъ която и да било отъ дветѣ координатни системи, които се движатъ равномерно и праволинейно една спрямо друга. — — — Да-а-а. — — — Четириизмѣримиятъ временно-пространственъ континуумъ притежава евклидова структура, и формулировката на природнитѣ закони — — —

— Значи, вие не вѣрвате въ моето съществуване? — проплаква нещастниятъ призракъ, като затваря капакътъ на ма-

стилницата, и учениятъ удря перото си о него.

— Охъ, Боже мой, какво става въ тая къща! Изглежда, че и тукъ не ще може да се работи спокойно! — сърди се гостътъ и губи нишката на разсжжденията си. Жилитѣ на лицето му се изпъватъ отъ мъка.

— Тукъ не става нищо, повѣрвайте само въ моето съществуване, и азъ ще ви оставя веднага на спокойствие, — моли плачещиятъ гласъ.

— Въ чие съществуване? — пита непознатиятъ и гледа призрака право въ очитѣ.

— Ето, вие ме виждате!

— Е?

— Съмнявате ли се, че азъ живѣя на земята?

— Нѣма никакво съмнение въ това, че вие не съществува нито на земята, нито въ пространството. Впрочемъ, ако нѣкога експерименталната наука докаже по чисто наученъ пжтъ съществуването на призрази, тогава, разбира се, ще имамъ всичкото основание да вѣрвамъ въ тия легендарни същества. Да-а-а. Може би науката ще направи нѣщо въ тая насока. Едно време хората слушаха деветата симфония на Бетховена и вѣрваха въ магич-

ната структура на музиката. Днесъ науката разлага вече тая симфония на атоми и подкрепя гледището на Демокрита, който твърдѣше, че окръжаващата ни действителност е измама на нашитѣ сътивя. Да, още преди вѣкове, тоя философъ разправяше, че въ вселената съществуватъ само атоми, различни по форма и величина, но съ напълно еднакви свойства и съставъ.

— Но вие разговаряте съ менъ! — мълви обезумѣлиятъ отъ отчаяние призракъ.

— Не, това е халюцинация. Господи, човѣкъ наистина почва да вижда таласъми, следъ като е пжтувалъ цѣли часове съ автомобилъ изъ разкаляни и неравни пжтища!

Човѣкътъ съ тѣсното чело протѣга ржце и се прозява, малкитѣ му очи се наливатъ съ сълзи.

Той запалва нова цигара, смучи жадно гжстиятъ ѝ димъ, и перото се плъзва подъ прѣститѣ му.

Тогава призракътъ прибѣгва до последното сръдство, за да убеди непознатия въ своето съществуване.

Той прави своя класиченъ трикъ и се превръща въ единъ отъ ония вълци, за които сръдновѣковнитѣ демонолози горѣха съ истински патосъ.

И ето, учениятъ настрѣхва въ припадъка на неукротимъ гнѣвъ, грабва отъ масата една тежка книга подъ надсловъ „Ирационални и трансцедентни числа“ и я запраща съ всичка сила върху чудовището.

Книгата хвърчи съ разперени корици, залепва се о стената — видението изчезва.

— — —

Призракътъ приема отново стария си образъ и бѣга изплашенъ презъ стаитѣ.

Спуска се въ градината и броди край дърветата, чиито листа стоятъ замръзнали върху клонитѣ.

Явява се на пжтната врата, оглежда се наоколо, и ужасенитѣ му очи прочитатъ една малка картичка върху вратата — точно тамъ, кждето стариятъ фенеръ изглежда студениятъ си лжчи:

Докторъ Богомилъ Вериловъ математикъ

Призракътъ стои на брѣга на езерото съ изгубенъ въ далечината погледъ.

Той не вижда младиятъ човѣкъ и момичето въ бѣлата дреха, които идатъ къмъ него.

Нито пъкъ младиятъ човѣкъ и момичето забелязватъ рицаря на забравената легенда.

Тѣ говорятъ високо и се смѣятъ.
Момичето въ бѣлата дреха минава
презъ призрака и го изгаря съ уханието
на своя замайващъ парфюмъ.

Приракътъ решава да се самоубие.

Приракътъ се хвърля въ езерото.

Въ това време докторъ Богомилъ
Верилонъ стои въ рамката на южния про-
зорецъ и вижда единъ сребърень лжчъ,
който разсича водитѣ и угасва.

Докторътъ се приближава до масата
си и пише:

„Съ каква скоростъ се движи свѣт-
лината въ тржбата R, ако по тая тржба
протича течностъ съ скоростъ v?

Отъ опита на Физѡ имаме:

$$W = w + v \left(1 - \frac{1}{n^2} \right)$$

Значи — — — — —“
— — —

Презъ есенята докторъ Богомилъ
Верилонъ заминава нанѣкжде, като от-
нася въ куфаритѣ си ржкописа на едно
гениално съчинение върху Айнщайновата
теория за относителността.

Такъвъ е краятъ на разказа за кж-
щата при последния фенеръ, чийто приз-
ракъ живѣе, можеби, и днесъ още въ
нѣкое по-щастливо, четвърто измѣрение.

РАЗКАЗЪ СЪ ВИТАМИНИ

Ние сме свидетели на чудни нѣща.
Всѣки день никне по една нова наука,
посветена на нашия организъмъ: едно малко
томче, написано на общодостѣпенъ езикъ,
съ портрета на автора, съ предговоръ и
съ формули.

Наука за дишането.

Наука за храносмилането.

Наука за нервната тъканъ.

Наука за кръвообръщението.

Докато най-сетне и самата физиоло-
гична химия забременява отъ незаконнитѣ
си връзки съ единъ ученъ и ражда най-
полезната наука за така нареченитѣ ви-
тамини.

Витаминитѣ сж енергията на живия
организъмъ, безъ витамини човѣкъ не може
да се радва на добро здраве.

Всжщностъ, витаминътъ е особено
вещество, което съ просто око се не
вижда, а подъ лещата на микроскопа
има различна форма и затова принадлежи
къмъ различни групи: А. В. С. D. и т. н.

Най-интересна е неговата форма от групата Н: тоя витаминъ прилича на параграфенъ знакъ и се срѣща обикновено въ опашката на печеното прасе.

Другъ единъ витаминъ, който заслужава сжщо тъй вниманието ни, е витаминътъ отъ групата L: той се срѣща само въ великденскитѣ козунаци и има астрономичния образъ на планетата Нептунъ.

Изобщо, витамини се срѣщатъ въ всички видове на човѣшката храна. Въ черния хайверъ, въ баницата, въ старото вино, въ панирания шницелъ, въ замръзвалитѣ плодове съ каймакъ.

Днешниятъ културенъ човѣкъ мечтае за здраво тѣло, той завижда на африканския негръ, който се пече отъ сутринъ до вечеръ на слънцето и е избавенъ за вѣчни времена отъ аристократичнитѣ мжки на подаграта!

Модерниятъ човѣкъ живѣе съ истински страхъ за здравето си, той има само две възможности, за да запази тѣлото си отъ ранна смъртъ: спортътъ и витаминитѣ.

Но докато за спортни упражнения може да се намѣри винаги време, съ витаминитѣ не е така.

Ние се хранимъ три пжти, дори четири пжти дневно, и все пакъ това не е достатъчно, за да погълнемъ потребното

количество отъ тая жизнена сила, която освежава всички клетки на нашия организмъ.

Значи, витамини трѣбва да се търсятъ не само въ храната, но и другаде.

И тѣ се търсятъ. И се намиратъ.

Дори въ изкуството: въ картинитѣ на художницитѣ, въ произведенията на писателитѣ, въ творбитѣ на музикантитѣ (особено въ оперетитѣ и въ танцовитѣ шлагери).

Тукъ ние ще разгледаме само витаминитѣ въ литературата, тъй като тѣ играятъ твърде важна роль въ борбата между бѣлитѣ и червени кръвни тѣлца. Безъ да се спираме върху емпиричната имъ формула и върху влиянието имъ надъ лакмусовата хартия, ние ще разкажемъ направо една кжса история за тѣхното магично действие.

Преди нѣколко месеца единъ мой приятель получи предложение да напише романъ съ повече витамини, срещу който издателството се задължаваше да му плати рекордния хонораръ отъ триста хиляди лева.

Моятъ приятель не бѣше богатъ човѣкъ. Той прие съ радостъ предложението и се затвори веднага въ стаята си. И това бѣше напълно естествено. Защото, съгла-

сете се, че за такъв хонораръ може да се напише и романъ съ чумни бацили.

И тъй, моятъ приятелъ започна да обмисля сюжета — първото необходимо условие за всяка белетристична творба.

Следъ нѣколкодневна размисълъ, той дойде до неоспоримото заключение, че романътъ трѣбва да бѣде, преди всичко, битовъ. Да, битовиятъ романъ съдържа най-голъмо количество витамини. Въ него има и сѣно, и крави, и агнета, и прѣсно млѣко, и чесновъ лукъ, а всичко туй е неизчерпаемъ изворъ на новооткритата енергия.

Писателятъ, за когото става дума, твори много бързо. Той е надаренъ съ голѣмъ талантъ и затова не поправя никога ржкописитѣ си. Разправятъ, че още като дете на една година, той слѣзълъ веднажъ отъ кревачето си, пристѣпилъ съ кривитѣ си рахитични крачета въ срѣдата на стаята, кждето имало събрани много гости, и, за голѣма изненада на всички присѣтствуващи, издекламиралъ единъ сонетъ отъ Петрарка. Това били първитѣ негови думи, и тогава нѣкои отъ гоститѣ започнали да спорятъ върху древната теория за прераждането на душата. Разбира се, по-късно литературната критика отрече окултното обяснение на тоя фактъ и установи съ положителность, че въпроса се от-

нася само до единъ твърде рѣдкъ случай на писателско дарование.

За шестнадесетъ дена романътъ бѣше готовъ: 314 ржкописни страници голѣмъ форматъ.

Какъвъ стилъ, какви образи, каква жива игра на словото! Когато четете тая книга, вие преставате да мислите за окржаващата ви действителность: срѣдъ стаята ви изниква буйна трева, прошарена съ метличина, етажерката ви съ книгитѣ се превръща въ низкъ плетъ, около който се търкалятъ голѣми жълти тикви, а хвърлите ли погледъ въ огледалото — внезапно виждате предъ себе си едно теле съ извита като на жребецъ глава: то ви гледа кротко въ очитѣ и сякашъ се усмихва.

Прочетете тоя романъ отначало докрай и следъ това излѣзте да се разходите изъ улицата.

Ще ви срещнатъ познати. Ще ви кажатъ изненадани:

— Господи, колко сте напълнѣли!

— Да не сте били нѣкжде на почивка?

А вие ще се усмихнете сдържано и вмѣсто отговоръ ще съобщите само надслова на чудната книга и името на нейния авторъ.

„Романътъ излѣзе отъ печатъ и се пусна въ продажба“. Критицитѣ, които

бѣха сложили отдавна нови пера въ писалкитѣ си и чакаха съ нетърпение нѣкоя тлѣста плячка, започнаха да пишатъ възторжени отзиви за новата книга.

За една седмица: 935 рецензии!

Поради липсата на такъв голѣмъ брой списания и вестници, появиха се критики и по прозорцитѣ на трамваитѣ, и по стенитѣ на кафенетата, и върху отдѣлни хвърчащи листчета, които се раздаваха безплатно, въ хиляди екземпляри, на минувачитѣ изъ улицитѣ.

Пишеха не само професионалнитѣ критици. Пишеше всѣки, който знаеше азбуката, защото всѣки се чувствуваше задълженъ да каже по нѣколко похвални думи за богатия съ витамини романъ.

Книгата трѣбваше да се чете въ всички училища.

И въ болницитѣ.

И въ казармитѣ.

И въ всички държавни, общински и частни учреждения.

Нейното въздействие надъ читателитѣ имаше морална и лѣчебна сила. Единъ глухонѣмъ проговори и започна да слуша нѣща, които разстроиха нервитѣ му. Следъ повторното прочитане на романа, той, естествено, излѣкува и нервното си разстройство.

Една бездетна жена направи цѣлъ превратъ въ гинекологията. Тя роди седемъ деца наведнажъ, отъ които едно момче и шестъ момичета.

Единъ министъръ поумнѣ и си даде оставката.

Единъ свещеникъ започна да вѣрва въ Христа.

А нѣколцина стари учители по литература измъкнаха изъ семейнитѣ си хранилища своитѣ забравени юбилейни бомбета, прикрепили ги върху плешивитѣ си глави и се събраха на тържествено заседание въ едно тихо кафене, кждето основаха съюзъ за защита на битовото изкуство.

Ще попитате за моя приятель.

О, сега той се радва на желѣзно здраве. Неговитѣ мускули растятъ не съ дни, а съ часове, и това се дължи не на витаминитѣ въ собствения му романъ, а на други едни витамини, които се срѣщатъ само въ хвалебната литературна критика.

— — —

Такава е историята на тая чудотворна книга, отъ която нѣма вече нито единъ екземпляръ по книжарницитѣ.

— — — — —

Виждале ли докжде е стигнала науката? Ако витаминитѣ не бѣха открити, животътѣ щѣше да си тече, както по-рано — като малко поточе срѣдъ широкото корито на времето.

— — — — —

Забележка отъ автора. Настоящиятъ разказъ има всички качества на научна беседа, и читателътѣ не трѣбва да мисли, че си е изгубилъ времето, като го е прочелъ. Той ще бжде възнаграденъ за благородното си търпение, тъй като по-долу авторътѣ му дава всичката възможност да използва витаминитѣ въ тия нѣколко страници. Всѣко литературно произведение, колкото и незначително да е то, съдържа въ себе си милиони витамини, които, макаръ и по различни пѣтища, действуватъ винаги благотворно върху организма на своя читателъ.

И тъй, умолява се читателътѣ да прочете още веднажъ гореописаната история, и то по следния начинъ: всѣка дума да се произнася бавно, ясно и следъ дълбоко вдишване при отворенъ прозорецъ. Резултатътѣ отъ това твърде просто упражнение ще се почувствува още къмъ срѣдата на разказа. Читателътѣ ще почне да се прозява, очитѣ му ще се притворятъ, той

ще пристѣпи почти несъзнателно до леглото си и ще се изтегне върху него.

А какво по-хубаво отъ това, да се откъснешъ отъ трескавата действителностъ на днешния вѣкъ и да се пренесешъ за нѣколко часа въ царството на сънищата?

МАГИЧЕНЪ РАЗКАЗЪ ЗА СОЯТА

Богата е майката земя съ всѣкакви цвѣтя и зеленчуци. Гъмжатъ недрата ѝ отъ растения: и опасни, и безопасни, и скромни, и горделиви, и грозни, и прекрасни — досжщъ, както е и съ хората. Изникнала е нейде, да речемъ, роза, а на две крачки отъ нея се гуши въ тревата нѣкакво жълтурче, злобно цвѣтенце, което съска завистливо и все свѣтътъ оправя: туй било, онуй било. Цвѣти си мълчаливо розата, а жълтурчето се кикоти като щуро и благодарни на провидението, че не било се родило роза. Щѣло да умре отъ срамъ, ако имало такива разкошни цвѣтове като нейнитѣ.

Растѣха въ една градина две-три стръкчета коприва, две-три стръкчета бобъ, единъ слънчогледъ, малко магданосецъ и една маргаритка. Растѣха тѣ съвсемъ наблизу и образуваха нѣщо като малко общество. Грѣеше ги слънцето, блискаше ги дъжда, а тѣхнитѣ приказки край нѣмаха.

Най-приказлива отъ всички бѣше копривата. Приличаше на бѣбрива махленка,

която седи по цѣлъ день предъ кѣшната порта и одумва де кого свари.

— Кой, синиятъ патладжанъ ли? — разправяше тя. — Я го оставете тоя дъртакъ! Утре за гювечъ ще го откъснатъ, а той все къмъ теменужката гледа и въздиша. За нея иска да се жени!

— Че защо пъкъ да се не ожени? — казваше бобътъ. — И двамата иматъ, горедолу, една и сжща боя, ще си бждатъ лика-прилика! Вѣрно е, че патладжанътъ е малко старичъкъ за теменужката, но туй не е голѣма беда. Баронитѣ и графовеѣ все стари се женятъ.

— Охъ, ще зачерни той момичето! Ще се търкулне въ гювеча, и нито застраховка има, нито пенсия нѣкой на жена му ще отпусне. Ще остане тя сама-самичка на свѣта, да я духа вѣтъра и да я кълватъ кокошкитѣ.

— Права е копривата! — обаждаше се магданосецътъ. — Не е за него булка теменужката. Азъ мисля, че патладжанътъ, изобщо, не бива да се жени. Той е философъ и трѣбва да си остане старъ ергенъ.

— Азъ не съмъ на това мнение! — заявяваше маргаритката. — Ако патладжанътъ е намислилъ да се задомява, на добъръ му часъ. Само че, споредъ менъ, той

трябва да си потърси за жена не цвѣте, а нѣщо друго — напимѣръ, нѣкоя пиперка.

— Вижъ, пиперка може! — съгласяваше се копривата.

А слънчогледътъ не снемаше очи отъ небето, поклащаше леко глава и съчиняваше стихотворения за слънцето. Той бѣше поетъ и не обръщаше никакво внимание на брътвежа на съседитѣ си. Тѣй е и въ живота на хората. Гледай къмъ небето и не се интересувай отъ околния свѣтъ. Стиховетѣ ти може да сж малко глупавички, но все ще се намѣри нѣкой, който ще каже две похвални думи за тебе.

— — —

Единъ день между малкото общество въ градината се яви на бѣлъ свѣтъ едно чудновато растение — тъничко, зеленичко, съ листца като крилца.

Погледна го копривата и зашушука на боба:

— Хайде честито, бобче, ти си имашъ братче! На тебе прилича!

Опули бобътъ очи и, както се казва, изгуби и ума и дума.

— А бе вѣрно, че на менъ прилича, — рече той, — ама все има нѣщо по-друго у него. Не ми изглежда да е нашенско това растение. Пъкъ кой го знае, може и да ми е нѣкакъвъ далеченъ братовчедъ.

Отъ ботаника, право да си кажа, не разбирамъ.

— Какъвъ ти далеченъ братовчедъ? — Я го вижъ по-добре! Като две капки вода си приличате!

— Бива си го вашиятъ родъ, — намѣси се маргаритката, — ако продължавате да се плодите все така, скоро за насъ мѣсто не ще остане.

А чудното растение мълчеше и дума не продумваше. Мъничко бѣше горкото и не можеше още да приказва. Люлѣеше си само стѣбълцето, като дете, което се мъчи да проходи, помръдваше тънцитѣ си листца и гълташе жадно топлата слънчева свѣтлина. Искаше му се да порасте часъ по-скоро и да разправи нѣщо за себе си.

— — —

Веднажъ бобътъ сънува страненъ сънъ. Сънува той, че непознатото растение е станало голѣмо колкото слънчогледа, а наоколо сж се събрали хора и му се кланятъ като на божество.

— Пророчески сънъ е това! — рече тя. — Ще видишъ, че отъ туй растение ще излѣзе нѣкой голѣмецъ!

И наистина, минаха нѣколко седмици, и чудното същество порастна, покри се съ малки цвѣтчета, огледа се гордо наоколо, и съвсемъ неочаквано започна да го-

вори на различни езици, докато налучка народността на съседитъ си. Най-сетне, растението заприказва и на български, и тогава съседитъ разбраха, съ кого иматъ работа.

— Вие трѣбва да сте ми нѣщо като роднина! — каза бобътъ на новия пришелецъ и му се усмихна дружелюбно.

— Имате грѣшка! — отвърна високо-мѣрно растението, като разклати тънкото си стѣбло. — Ако сждите по външността ми, можете да ме вземете за простъ бобъ, като васъ, но въ действителностъ всѣко сравнение помежду ни е неоснователно. Въ растителното царство азъ съмъ туй, каквото е лъвътъ въ животинското. Или, съ други думи: азъ съмъ царица на растенията. Не ме гледайте, че приличамъ на васъ — провидението ме е надарило нарочно съ такава скромна външностъ, за да не правя впечатление на журналиститъ и да мога да си живѣя спокойно!

Бобътъ, копривата и магданосътъ погледнаха съ благоговение съседа си, а маргаритката му се поклони до земята и рече:

— Ваше Величество, благоволете да ни разкажете нѣщо за себе си!

И феноменалното растение се изпъчи срещу слънцето, въздѣхна дълбоко и започна да разправя сякашъ приказка — тъй

забавна и невѣроятна бѣше неговата история.

— — —

— Азъ се казвамъ Соя — говорѣше растението, — и родината ми е Източна Азия. Тамъ хората сж ужасни простаци и ме отглеждатъ само за храна. Трѣбваше да минатъ много години отъ явяването ми на бѣлъ свѣтъ, за да се разбере, че азъ съмъ нѣщо повече отъ другитъ туземни растения и че съ право заслужавамъ високото положение, което заемамъ днесъ въ стопанския и индустриаленъ животъ на новото човѣчество. Ще попитате, може би, какъ сполучихъ да се издигна? Много просто. Заслугата за моя възходъ се дължи на ученитъ и на професоритъ. Ученитъ и професоритъ, знаете, сж като бълхитъ. Тѣ скачатъ отъ предметъ на предметъ, отъ идея на идея, и постоянно правятъ открития. Тѣй бѣше и случаятъ съ менъ. Надушиха ме нѣколко европейски учени и започнаха да ме изследватъ. Пренесоха тѣ чакъ въ Европа моитъ зърна, слагаха ги въ епруветки и въ реторти, разглеждаха ги подъ микроскопъ, смилаха ги на брашно и отъ брашното забъркваха каша, докато най-сетне установиха, че въ семената ми се крие тъкмо оная универсална *prima materia*, отъ

която може да се добива всичко: и масло, и хлѣбъ, и хайверъ, и вегетариански пуйки, и печатарско мастило, и автомобилни гуми, и какво ли не още. Заплѣскаха ученитъ самодоволно съ ржце, и името ми се затъркаля изъ сериознитѣ списания като символъ на най-великото постижение на двадесетия вѣкъ. Нѣмаше какво да се прави — провъзгласиха ме хората за царица на растенията, и азъ трѣбваше да приема съ удоволствие тая титла.

„Соята ще спаси свѣта!“ пишеше единъ.

„Соята е изворъ на национално богатство!“ говорѣше другъ на публично събрание.

„Ще дойде день, когато Соята ще покрие цѣлото земно кълбо!“ увѣряваше трети.

Разбира се, азъ се радвахъ отъ сърдце на тия хвалебствия, пъкъ и сега още бихъ се радвала, ако една мисълъ не ме измъчва непрекъснато. Не зная, какво е вашето мнение за днешнитѣ хора, но азъ мисля, че тѣ всички вървятъ къмъ неминуемо умопобъркване. Вземете за примѣръ така нареченитѣ държавни мъже и политици. Можете ли да ми посочите поне единъ отъ тѣхъ, който не страда отъ магията за величие и не се смѣта за богопомазанъ спасителъ на отечеството си?

Всѣки отъ тия господа крещи съ изпълнати жили предъ палатката на циркъ „Държава“ и подъ звуцитѣ на националния химнъ кани народа да влѣзе вътре, за да види хиляди невиджани чудеса: стабилизиране на монетата, премахване на данѣнитѣ само съ едно духване, жива картина съ бенгалски огънь на унищоженитѣ картели и трѣстове, смайващи акробатни номера на външната политика, хипнотизиране на опозицията, човѣкътъ съ три глави, който е измислилъ срѣдство противъ безработицата, и тѣй нататъкъ, и тѣй нататъкъ. И лековѣрниятъ народъ влиза въ палатката и вперва жадно очи къмъ арената, ала още при първия номеръ разбира, че е измаменъ, защото всичко е най-обикновена циркова шарлатания. Вмѣсто да се стабилизира, монетата пада постоянно, данѣнитѣ си оставатъ, картелитѣ и трѣстоветѣ сжщо, външната политика прави несполучливъ скокъ и се изтърсва като жаба въ изпълнатата мрежа, опозицията не се подава на хипнотизъмъ, въпрѣки усилията на хипнотизатора, човѣкътъ съ тритѣ глави се оказва само съ една, и то съ глава на идиотъ, най-сетне и следващитѣ изненади иматъ все сжщия мошенически характеръ и сж все тѣй досадни, както и предишнитѣ. Но паритѣ назадъ се не връщатъ.

Публиката стои по мѣстата си, прозява се наблюдава равнодушно глупавитѣ шеги на клоунитѣ и, макаръ съ мжка, изтрайва все пакъ до края на представлението. Така се смѣняватъ едно следъ друго правителствата, и народитѣ съ нетърпение очакватъ да се яви истинскиятъ спасителъ. И той ще дойде, но ще бжде не човѣкъ отъ плътъ и кръвъ, а едно всемогъщо същество, което ще се именува братъ на вегетарианската пуйка и братовчедъ на автомобилната гума. Тоя гигантъ на мисълта и на дѣлото съ универсаленъ мозъкъ ще бжде добитъ по синтетиченъ начинъ отъ Соя, както изкуствения каучукъ, и отъ деня на неговото раждане ще започне ново лѣточисление за спасеното и оцѣстливено човѣчество!

— — —

Нейно Величество Соята млѣкна и потѣна въ размишления. По листата ѝ избиха капчици потъ. Не бѣше лесно за такова младо и зелено растение като нея да приказва толкова дълго и толкова умно.

— Е, какъ ти се струва? — прошепна бобътъ на копривата. — Вѣрвашъ ли туй, което разправя нашата знатна съседка?

— Вѣтъръ приказки сж това! — от-

сѣче копривата. — Че хората сж умопобъркани, никой не отрича, но че и нейна милостъ не е съ всичкия си умъ, въ това сжщо не може да има никакво съмнение!

— Мигаръ вие не вѣрвате, че може да се направи изкуственъ човѣкъ? — обади се маргаритката. — Азъ съмъ слушала, че децата правѣли хора отъ снѣгъ!

— Отъ снѣгъ е друго! — каза копривата. — Снѣжниятъ човѣкъ трае отъ день до пладие, докато го огрѣе слънцето и го стопи. А човѣкътъ, за когото разправя нашата приятелка, щѣлъ да бжде живъ. Щѣлъ да се разхожда по земята и да управлява народитѣ. Ама че лъжа, а-а!

— Всичко става, всичко става! — зашушука на свой редъ магданосътъ. — Я приказвайте по-тихо, че единъ день може да си имаме неприятности!

И бобътъ, копривата, маргаритката и магданосътъ продължиха разговора си съвсемъ тихо, толкова тихо, че вече нищо не можеше да се чуе.

— — —

Понѣкога печеше слънце. Понѣкога велѣше дъждъ. Понѣкога духаше вѣтъръ и люлѣеше растенията въ градината.

Нейно Величество Соята пусна шушулки, и въ всѣка шушулка се наредиха

по петъ-шестъ зърна. Личеха тѣ отвѣнъ, макаръ и да не се виждаха. Мънички, зеленички, като въ аптека наредени.

— Бременна съмъ! — казваше Соята на съседитѣ си. — Чакайте само да ми узрѣятъ шушулкитѣ и да се пукнатъ. Ще видите, чудесни семена имамъ!

И шушулкитѣ наистина узрѣха, прерѣха и започнаха да се пукатъ.

— Я-а! — радваше се бобътъ. — Че вашитѣ семена били сжщо като моитѣ, само че сж валчести! На грахъ приличатъ. Дали и отъ бобъ не може човѣкъ да се направи?

— Простакъ! — сърдѣше се Соята и поглеждаше накриво наивния си съседъ.

— — —

Нѣкои казватъ: глупавъ като кокошка. Ала на тоя свѣтъ има нужда отъ глупци, за да се разбератъ умнитѣ нѣща.

Единъ следобѣдъ, когато слънцето грѣеше и слънчогледътъ съчиняваше въ негова честь хилядо триста и седмото си стихотворение, една кокошка се завъртѣ край нашето малко общество въ градината, съгледа на земята едно отъ зърната на Соята и безъ да му мисли много, клѣвна го и го глътна.

— Куд-куд-куд-кудя-акъ! — разписка

се уплашено кокошката и настрѣхна цѣла разбрала мигомъ грѣшката си.

А бобътъ, копривата, магданосътъ и маргаритката пригнаха да се смѣятъ, защото бѣха свидетели на тая сцена.

И докато всички се превиваха отъ смѣхъ, случи се нѣщо съвсемъ сериозно, нѣщо такова, което може да се нарече чудо и дори сврѣхчудо.

Изведнѣжъ кокошката започна да се издува и да става все по-голѣма, нозетѣ ѝ се удължиха, крилетѣ ѝ се отпуснаха, перата ѝ порастнаха, опашката ѝ се разпери като вѣтрило — и какво мислите? Въ градината, вмѣсто кокошка, стоеше една грамадна пуйка — не вегетарианска, а истинска, жива пуйка, съ тъмночервено герданче.

Потресени отъ това неочаквано преображение, бобътъ, копривата, магданосътъ и маргаритката клюмнаха като попарени и едва сега разбраха, че нейно величество Соята е наистина магично растение. Тѣ положили клетва за вѣчна вѣрностъ предъ тая чудна вълшебница въ растителното царство, а вълшебницата ги благослови и имъ прости великодушно доскорошното лекомислие.

И за пръвъ пѣтъ слънчогледътъ отвърна очи отъ слънцето, наведе глава

къмъ земята, помисли малко и съчини едно
ново, съвсемъ земно стихотворение, което
започваше така:

Като знамение на тоя вѣкъ
ще се роди отъ Соя новъ човѣкъ.
Държавникъ мждъръ и роботъ,
той ще спаси отъ гибель цѣль народъ...

СЪДЪРЖАНИЕ

Дамата съ рентгеновитѣ очи	5
Новиятъ Робинзонъ	20
Една възможна утопия	32
Филантропична история	45
Жената въ златния ковчегъ	70
Защо останахъ безъ двойникъ	83
Това се случи въ Лампадефория	95
Кжщата при последния фенеръ	108
Разказъ съ витамини	119
Магиченъ разказъ за соята	128

ТОВА ВТОРО ДОПЪЛНЕНО ИЗДА-
НИЕ НА КНИГАТА ДАМАТА
СЪ РЕНТГЕНОВИТЪ ОЧИ,
РАЗКАЗИ ОТЪ СВЪТОСЛАВЪ
МИНКОВЪ, НАПРАВИ ХЕМУСЪ
А. Д. ЗА КНИГОПЕЧАТАНЕ И ИЗ-
ДАТЕЛСТВО — СОФИЯ ПРЕЗЪ М.
ФЕВРУАРИЙ 1945 ГОДИНА ВЪ 3.000
БРОЙКИ, КАТО ГО ОТПЕЧАТИ ВЪ
СОБСТВЕНАТА СИ ПЕЧАТНИЦА.

1,50

J 4130
158B/11

60

